Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra českého jazyka a literatury

Vyjmenovaná slova v současné škole

(Enumerated words in contemporary schools)

Vedoucí diplomové práce: **Mgr. Milan DAVID**

Autor diplomové práce: **Hynek VOHOSKA**

ČESKÉ BUDĚJOVICE 2006

Knihovna JU - PF

3115174612

JIHOČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
KATEDRA ČESKÉHO JAZYKA A LITERATURY
-36- 1. 12. 2006

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma **Vyjmenovaná slova v současné škole** vypracoval samostatně pod vedením Mgr. Milana Davida. K práci jsem použil literatury uvedené v seznamu.

---

podpis

V Telči 20. listopadu 2006

Děkuji Mgr. Milanu Davidovi za odborné vedení a cenné připomínky.

Anotace

Cílem diplomové práce **Vyjmenovaná slova v současné škole** je sledovat vyjmenovaná slova v praxi současné školy zvláště se zřetelem k vyučování na 1. stupni základní školy.

Teoretická část práce pojednává o českém pravopise, sleduje jeho vývoj i význam v současnosti, vymezuje jeho místo ve vyučování českého jazyka.

Jádrem práce je výzkum znalostí problematiky vyjmenovaných slov v současné škole. Zvláštní pozornost je věnována moderním vyučovacím metodám a pomůckám.

Annotation

The objektive of my diploma thesis called **„Enumerated words in contemporary schools“** is to observe enumerated words in existing praktice of schools especially in regard of educational process of elementary school.

The teoretical part of my diploma thesis deals with Czech spelling, followers its developement as well as its importace at present and defines its place in terms of school teaching.

The core of my work involves research in the field of „enumerated words“ of contemporary schooling. The practicular attention has been paid to modern educational methods and aids.

Obsah

Obsah 6

Úvod 9

1. Pravopis, jeho význam a úkol 10

2. Vývoj českého pravopisu 12

3. Pravidla českého pravopisu 14

3.1. Pravidla českého pravopisu, praktickými příklady vysvětlená, pro učitele českých škol zvláště pro kandidáty ouřadu učitelského (1848) 15
3.2. Pravidla hledící k českému pravopisu a tvarosloví s abecedním seznamem slov a tvarů (1903) 16
3.3. Pravidla českého pravopisu s abecedním seznamem slov a tvarů (1926) 16
3.4. Pravidla českého pravopisu s abecedním seznamem slov a tvarů (1941) 17
3.5. Pravidla českého pravopisu (1957) a Pravidla českého pravopisu (1977) 17
3.6. Pravidla českého pravopisu (1993) 19

4. Lingvistika (jazykověda a její hlavní disciplíny) 20

5. Historická mluvnice, dialektologie, srovnávací mluvnice 22

6. Národní jazyk, čeština – národní jazyk Čechů 23

6.1. Spisovné útvary jazyka 23
6.2. Nespisovné útvary jazyka z hlediska zeměpisného 24
6.2.1. Nespisovné útvary z hlediska sociálního 25

7. Psaní i/y v českém jazyce 26

7.1. Psaní i/y po souhláskách 26
7.1.1. Psaní po souhláskách tvrdých 26
7.1.2. Psaní po souhláskách měkkých 26
7.1.3. Psaní po souhláskách obojetných uvnitř slov 27
7.1.4. Psaní i/y v koncovkách podstatných jmen 28
7.1.5. Psaní i/y v koncovkách přídavných jmen 28

7.2. Psaní ve shodě přísudku s podmětem 28
7.2.1. Shoda přísudku s podmětem několikanásobným 29
7.2.2. Shoda přísudku s podmětem podle smyslu 29
7.2.3. Shoda přísudku s podmětem několikanásobným 29

8. Vyjmenovaná slova jako problém metodický 30

9. Vyjmenovaná slova v učebnicích českého jazyka 32

9.1. Učebnice českého jazyka 32
9.1.1. Stavba učebnice českého jazyka 32

9.2. Hodnocení učebnic českého jazyka pro 3. ročník základní školy 32
9.2.1. Český jazyk pro 3. ročník 33
9.2.2. Český jazyk 3 37
9.2.3. Český jazyk 3 – učebnice pro 3. ročník základní školy 40
9.2.3.1. Kapitola pátá – Psaní i,í nebo y,ý po obojetných souhláskách uvnitř slov 42

10. Doplňkové knihy 45

10.1. Pracovní sešit pro 3. ročník 45

10.2. Vyjmenovaná slova – Cvičení pro 1. i 2. stupeň základní školy 46

10.3. Vyjmenovaná slova 48

10.4. Učíme se pravopis 48

10.5. Vyjmenovaná slova – pracovní sešit pro 3. a 4. ročník 49

10.6. Malý mluvnicko-pravopisný rádce pro 2.-5. ročník základních škol 50

11. Výzkum pravopisných dovedností – vyjmenovaná slova 51

11.1. Plné znění diktátu 52

11.2. Vyhodnocení diktátu 53

11.3. Vyhodnocení dotazníků pro žáky 5. ročníku ZŠ a dotazníků pro vyučující českého jazyka (1. a 2. stupně) 64

11.3.1. Dotazník pro 5. ročník 64

11.3.2. Dotazník pro vyučující českého jazyka 66

12. Didaktické a jiné pomůcky k výuce vyjmenovaných slov 71

12.1. DiPO-Vyjmenovaná slova 71

12.2 Program TeraSoft Český jazyk I. – Pravopis 72

13. Výpočetní technika ve výuce českého jazyka a vyjmenovaných slov na prvním stupni základní školy **74**

13.1. Využití počítačů ve výuce českého jazyka na prvním stupni základní školy 74

14. Projekt Vyjmenovaná slova **76**

14.1. Základní informace o projektu 76

14.2. Témata 76

14.3. Pomůcky potřebné pro realizaci projektu 77

14.4. Realizace projektu 77

14.5. Hodnocení projektu 77

Závěr **79**

Literatura **80**

Přílohy

Úvod

Diplomová práce **Vyjmenovaná slova v současné škole** se snaží o sledování práce s vyjmenovanými slovy v současné praxi základní školy.

Východiskem je odborná i metodická literatura k tématu. Jádrem práce jsou poznatky z autorovy vlastní učitelské praxe – výzkum znalostí a dovedností žáků na škole, kde autor působí, výzkum postoje učitelů k problematice pravopisu, možnosti využití moderních vyučovacích pomůcek i nárys vlastní autorovy tvořivé práce ve škole v rámci tématu.

1. Pravopis, jeho význam a úkol

Pravopis (ortografie) je ustálený způsob, jak se grafickými znaky zaznamenávají projevy spisovného jazyka.[1]

Český pravopis je založen na zásadě, že každá hláska se zaznamenává zvláštním znakem. Je tedy pravopisem hláskovým. Existují však některé odchylky od této zásady. Jsou jiné ve slovech domácích a jiné ve slovech přejatých. O tomto podávají poučení Pravidla českého pravopisu.

P. Hauser vysvětluje pravopis jako *soubor pravidel určujících, jak náležitě zachytit grafickými znaky jazykový projev.*[2] Dále říká, že *pravidla pravopisu jsou konvencí.*[2]

Není ale pravdou, že tato konvence, že je tato konvence nahodilá či subjektivní. Pravopis se vyvíjel a má své dějiny a svou tradici. Jednotlivosti v Pravidlech se upravují kvůli tomu, aby vyhovovaly potřebám. Pedagog musí s těmito případnými úpravami počítat a musí být připravený na to, aby tyto úpravy přijal a odpovídající formou je předal dále svým žákům.

Pravopis plní vážnou úlohu společenskou. Vždyť v psané formě jsou konzervována díla umělecká a vědecká. Psané projevy jsou důležitějším prostředkem komunikace, reklamy, přesvědčování, agitace aj. Znalost pravopisu se spojuje s kulturní vyspělostí jedince. Neznalost se ve společnosti hodnotí záporně. Důležitost pravopisu zvyšuje odpovědnost školy za jeho řádnou výuku. A právě první studium jeho osvojování je základem pro jeho budoucí plné zvládnutí. Z tohoto je zřejmé, že jednu z nejdůležitějších rolí ve vzdělávání v oblasti pravopisné hraje učitel elementarista. Záleží jenom na jeho znalostech, dovednostech a zkušenost. Měl by klást důraz na bezpečné zvládnutí základů pravopisu a gramatiky již na prvním stupni základní školy. To ovšem také předpokládá, že v této oblasti bude sám dostatečně vzdělán a že své vědomosti a dovednosti bude i nadále prohlubovat.

---

[1] Havránek, B., Jedlička, A.: Česká mluvnice. Praha 1980
[2] Hauser, P.: Základy didaktiky českého jazyka pro 1. stupeň ZŠ. Brno 1991

P. Hauser uvádí: *Pravopis je dovednost opírající se o vědomosti. Při nácviku od nich vycházíme. Žák musí pravopisný jev nejdříve poznat, uvědomit si jej, přiřadit pod příslušné pravidlo a rozhodnout se pro řešení.*[3]

I zde tedy hraje důležitou roli učitel. Měl by své žáky dovednostem učit. Je také nutné, aby žák byl veden k poznávání určitých gramatických či pravopisných jevů. Nepozná-li žák pravopisný nebo gramatický jev, nebude moci užít, byť i naučené pravidlo k jeho řešení. Úkol tedy nevyřeší. Hlavním činitelem procesů poznávání, vybavování a užívání je učitel, hlavně učitel elementarista. Je na něm, aby svému žákovi dal dostatek podnětů k tomu, aby si rozpoznávání jevů osvojil a své vědomosti převedl do praxe.

[3] Hauser, P.: Základy didaktiky českého jazyka pro 1. stupeň ZŠ. Brno 1991.

2. Vývoj českého pravopisu

Spisovná čeština se v jednotlivých obdobích vyvíjela v souladu s vývojem české společnosti. Spolu se změnami v jazyce docházelo i k vývoji českého pravopisu.

První stopy češtiny se objevují jako ojedinělá slova (bohemika) nebo vpisky (glosy) v latinských textech 11. – 12. století.

Pro češtinu se užíval tzv. *pravopis primitivní* – české hlásky, které latina neměla, označují písmeny pro hlásky zvukově nejbližší.
Některá písmena byla mnohoznačná, proto písaři později začali užívat *pravopis spřežkový* – hlásky, které měla čeština oproti latině navíc, se označují spřežkami, tj. spojením dvou či více latinských písmen (např. *przyval = přijal, czas = čas*).

Ve 14. století dochází k všestrannému rozvoji českých zemí, zejména za vlády Karla IV. Čeština obohacuje svoji slovní zásobu, po vzoru latiny se komplikuje větná skladba. Za husitského hnutí v 15. století se rozvíjí mluvená čeština, díky lidovému kázání v češtině i rozšíření českého překladu bible se český jazyk stává majetkem nejširších lidových vrstev (popularizace češtiny). Významnou osobností je Jan Hus, který propagoval jazyk bez zastaralých slov a tvarů, nahrazoval cizí slova slovy českými a také zavedl tzv. *diakritický pravopis.* V diakritickém pravopisu jsou spřežky nahrazeny písmeny s diakritickými (rozlišovacími) znaménky. Byly jimi *nabodeníčko dlouhé* pro délku samohlásky (dnešní čárka) a *nabodeníčko krátké* pro měkkost souhlásky (dnešní háček).

Humanismus v 16. – 17. století je hnutím mezinárodní učenosti, jejímž jazykem je latina. Vlivem latiny se upravuje zejména větná stavba češtiny, užívají se složitá a dlouhá souvětí se slovesem na konci věty, přechodníky a pasivní konstrukce. Zároveň vznikají důležité mluvnice českého jazyka, zejména *Gramatika česká* Jana Blahoslava, a proslulé slovníky Daniela Adama z Veleslavína. Zájem o jazyk a jazykovou vybroušenost projevil i Jan Amos

Komenský (slovník *Poklad jazyka českého)*. Vzorem spisovné češtiny se na dlouhou dobu stává dílo jednoty bratrské – *Bible kralická* s novými pravopisnými úpravami.

Po bitvě na Bílé hoře (po roce 1620) odchází česká inteligence do emigrace. Vzdělanci v Čechách používají latinu a němčinu, čeština plní jen omezenou funkci. Až na konci 18. století a v první polovině 19. století je v procesu národního obrození obnovován i vědecký zájem o český jazyk. Vycházejí tzv. obrany českého jazyka (B. Albína a K. I. Tháma), nové mluvnice (F. M. Pelcla) i knihy krásné literatury (nakladatelství V. M. Krameria *Česká expedice*). Podstatná je vědecká práce Josefa Dobrovského, který ve své *Zevrubné mluvnici jazyka českého* mj. zavedl tzv. *analogickou úpravu jazyka českého* (po *c* a ve spojce *i* se píše vždy *měkké i*, po *s* se píše *i* nebi *y* podle analogie – *páni-psi, pána-psy*).

Slovní zásobu zkoumal Josef Jungmann. Je autorem pětidílného *Slovníku česko-německého*.

Na konci 19. století proniká čeština do škol a úřadů, dále se rozvíjí např. v publicistice. Významným jazykovědcem byl Jan Gebauer, který je vedle vlastní mluvnice autorem prvních Pravidel pravopisu (1902).

Se vznikem samostatného státu v roce 1918 přebírá čeština nové funkce ve veřejném životě. Péči o český jazyk se věnují zejména časopis *Naše řeč* (vychází od roku 1916) a *Pražský lingvistický kroužek* (založen 1926, sdružoval osobnosti jako Vilém Mathesius, Bohuslav Havránek, Roman Jakobson).

Roku 1946 byl založen *Ústav pro jazyk český ČSAV*, který věnuje další péči o jazykovou kulturu.

3. Pravidla českého pravopisu

Pravidla českého pravopisu jsou kodifikační pomůckou, která má svůj historický vývoj. Mezi nejstarší publikace patří *Pravidla českého pravopisu, praktickými příklady vysvětlená, pro učitele českých škol zvláště pro kandidáty ouřadu učitelského z roku 1848.* V roce 1902 se na vzniku Pravidel podílel významný český jazykovědec Jan Gebauer. Pravopis pak procházel určitými změnami, k ustálení změn došlo až v roce 1957. V tomto roce bylo též rozhodnuto, že Pravidla budou vycházet ve vydání školním a akademickém.

Text Pravidel českého pravopisu je rozdělen na očíslované paragrafy (§) a doplněn pravopisným slovníkem, v němž si můžeme ověřit pravopis problematických slov.

Samozřejmě, že tato příručka nemůže obsahovat všechna slova. Proto bychom měli vyhledávat i v jiných slovnících (např. ve Slovníku spisovné češtiny). Ty poskytují nejnovější údaje tvaroslovné i pravopisné.

V naší společnosti probíhají neustálé změny, které si vynucují, aby zastaralá pojmenování byla nahrazena výrazy novými. Děje se tak v dalších vydáních Pravidel. Z tohoto důvodu je výhodné mít po ruce vydání Pravidel z posledních let. Nejnovější vydání Pravidel českého pravopisu se datují od roku 1993.

3.1. Pravidla českého pravopisu, praktickými příklady vysvětlená, pro učitele českých škol zvláště pro kandidáty ouřadu učitelského (1848)

Pro porovnání jednotlivých řad vyjmenovaných slov jsem zařadil i tato pravidla. Dle mého názoru je to vhodné, protože jsou jedny z nejstarších pravidel u nás. Jsou zde vypsána tato vyjmenovaná slova:

B: *by, byt (obydlí), bydlo (obydlí), babyka, bylina, bystrý, kobyla, obyčej*

L: *lysý (lysati, lysat), lyska (vodní pták), lyko (leyči), mlynář (mlýnice), plynu (vyplývám), slynu, slyším, blýskám se*

M: *mysl (smysl, myšlénka), myslivec, myš, smykati, mylný (omyl, mýlka), myji (myč, pomyje), mydlář (mydliti)*

P: *pýcha (pyšný, pýchati), pýr (pýřiti, pýření), pysk (ret), pytel, kopyto, ztytovati, třpytiti se*

S: *syn, sypu, syt, syčeti sýr (syrovátka), osyka, syrový*

V: *vykám (vy), vysoký (výše, povýšiti), výti (jako vlk), výheň, výr (sova), výskati si vesele, vyza*

Z: *brzy, jazyk, nazývám* [4]

Jak je z výpisu řad vyjmenovaných slov zřejmé, jsou všechna slovesa vypsána v první osobě čísla jednotného (např. slyším, myji, sypu, vykám). Všimněme si, že slovo *osyka* je zde zařazeno do vyjmenovaných slov.

---

[4] Pravidla českého pravopisu, praktickými příklady vysvětlená, pro učitele českých škol zvláště pro kandidáty ouřadu učitelského. Praha 1848, str. 43 – 44.

3.2. Pravidla hledící k českému pravopisu a tvarosloví s abecedním seznamem slov a tvarů (1903)

V těchto pravidlech nenalezneme v klasické podobě vypsaná vyjmenovaná slova, je zde pouze uvedeno pravidlo pro psaní i/y.

Píšeme ý, kde se obecně vyslovuje místo něho ej; a píšeme ý, kde tvar některý příbuzný má na témže místě v obecné výslovnosti ej.[5]

Uvádí např. *býti, pýcha, mýliti, výška, sýpka, mlýn, slepý, nový, bosý, atp.,*

Poněvadž se obecně říká: bejt, pejcha, mejlit, vejška, sejpka, mlejn, slepej, novej, bosej, atd.

A dále: byt, obydlí, pyšný, omyl, vysoký, atp.

Poněvadž se ve slovech příbuzných býti, pýcha, mýliti, výška, ... se obecně vyslovuje ej.[5]

3.3. Pravidla českého pravopisu s abecedním seznamem slov a tvarů (1926)

Stejně jako pravidla z roku 1903 uvádějí i tato tzv."pravidlo o ý a ej", a také slova, která *jest nutno si zapamatovati.*[6] Uvádí např. slova:

obyčej, babyka, Bydžov, bystrý, kobyla, kopyto, pykati, pysk, zpytovati, pytel, mysl, vydra, povyk, zvyk, vyza, vyžle, syrob, sysel, plyn, plytký, slinouti, vlys, Volyň a podobně.[7]

---

[5] Pravidla hledící k českému pravopisu a tvarosloví s abecedním seznamem slov a tvarů. Praha 1903, str. 8.

[6] Pravidla českého pravopisu s abecedním seznamem slov a tvarů. Praha 1926.

[7] Pravidla českého pravopisu s abecedním seznamem slov a tvarů. Praha 1926.

3.4. Pravidla českého pravopisu s abecedním seznamem slov a tvarů (1941)

Tato pravidla uvádějí vyjmenovaná slova a slova příbuzná s upozorněním, která je třeba si zapamatovat:

by, bý: *býk (býček, býkovec), býlí (bylina, býložravec), bystrý (bystřina, Bystřce), ...*

ly, lý: *lýko (lýčí, lýčený, lýkožrout), lyšaj, lýtko, lyže,...*[8]

V těchto pravidlech je též uvedeno „pravidlo o ý a ej".

3.5. Pravidla českého pravopisu (1957) a Pravidla českého pravopisu (1977)

V roce 1957 prošla pravidla zásadní úpravou. Pravidla z roku 1957 jsou základem pro nynější platné vydání Pravidel. Jednou z úprav Pravidel českého pravopisu z roku 1957 jsou Pravidla českého pravopisu vydaná v roce 1977. Uvádí např. tato vyjmenovaná slova:

by, bý: *býti (bych, bys, by, bychom, byste, abych, abys, aby, ... kdybych, kdybys, kdyby, ..., býti, živobytí, byt, bytná, bytná, bytový, bytost, ..., nabýti, nábytek, zabývati se, zbývati, zbytek, dobytek, dobytčí, bydliti, bydlo /příbytek nebo živobytí/, obyčej (obyčejný), bystrý (bystře, Bystřice), bylina (býlí, býložravec, černobýl), kobyla, býk, babyka; Bydžov, Bynov, Hrabyně, Přibyslav, Zbyslav, Zbyšov, Zbyněk.*

[8] Pravidla českého pravopisu s abecedním seznamem slov a tvarů. Praha 1941, str. 10 – 11.

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH PEDAGOGICKÁ FAKULTA ÚSTŘEDNÍ KNIHOVNA -8- Husova 458, 370 05 České Budějovice

Pozn. *Ale bíti (tlouci), bidlo (= tyč, žerď).*

my, mý: *my (zájmeno 1. os. č. mn.), mýti (mycí, myčka, umývati, umyvadlo i umývadlo, mydlina), hmyz (hmyzožravec), mysliti i mysleti (mysl, výmysl, smysl, průmysl, myslivna, Myslov, Přemysl), mýliti se (mýlka, omyl), myš, hlemýžď, mýto (Mýto), mýtiti, mykati, zamykati (odmykati, nedomykavost), vymykati se (výmyk), přimykati se, smýkati, dmýchati (dmychadlo i dmýchadlo), chmýří, nachomýtnouti se, ochomýtati se, sllimýš, čmýří (čmýra), mys; Chomýž, Litomyšl.*

Pozn. *Ale mi (3. p. osob. zájmeno já), míti (býti vlastníkem), vymítati (vypuzovati)*

zy, zý: *brzy, jazyk (jazýček, jazykozpyt, jazykový, jazylka), nazývati (vzývati, ozývati se); Ruzyně.*

Pozn. *Ale brzičko (je odvozeno příponou –ičko, jako maličko od málo); zívati (únavou, touhou po spánku), nazývat se (mnoho závat).“* [9]

---

[9] Pravidla českého pravopisu. Praha 1977, str. 16 – 17.

3.6. Pravidla českého pravopisu (1993)

Hlavním rozdílem mezi Pravidly dřívějšími a těmito z roku 1993 je neuvádění starších variant infinitivů. Např.

Zastaralý tvar	***zkrácená podoba sloves***
Býti	*být*
Bydleti	*bydlet*
Slyšeti	*slyšet*
Blýskati se	*blýskat se"*[10]

V Pravidlech z roku 1993 se vyskytuje větší množství shodně znějících, ale gramaticky a významově se od sebe lišících. Jsou to např.

bylí	*(plevel)*	*bílí*	*(bílé zabarvení)*
bydlo	*(přibytek*	*bidlo*	*(tyč)*
být	*(jsem)*	*bít*	*(bije)*
nabýt	*(získat)*	*nabít*	*(natlouci, sunout, náboj)*
odbýt	*(ledabyle provést)*	*odbít*	*(odtlouci)*
dobýt	*(zmocnit se)*	*dobít*	*(baterii)*
lýčený	*(lýkový)*	*líčený*	*(děj, obličej)*
vyplývat		*vyplivat*	*(na zem)*
lyska	*(pták)*	*líska*	*(lískový keř)*
slynout	*(být proslulý)*	*slinit*	*(vypouštět sliny)*
vlys	*(ozdobný pás ve staveb.)*	*lis*	*(přístroj na lisování)*
blýská se	*(bude bouřka)*	*blízká*	*(nedaleká)*
mlýn, mlynář		*mlít*	*(zakončení –it)*
lyže		*ližiny*	*(trámce)*[10]

[10] Pravidla českého pravopisu. Academia Praha 1993, str. 12- 13.

4. Lingvistika (jazykověda a její hlavní disciplíny)

Jazykověda (lingvistika, z lat. linqua = jazyk) je věda, která zkoumá a popisuje jazyk, jeho užívání a nejrůznější jazykové jevy.

Vnitřně se lingvistika dělí podle toho, jakou složkou se zabývá.

1. Gramatika (mluvnice) popisuje mluvnickou stavbu jazyka. Dělí se na části:

A. *Hláskosloví* (zabývá se zvukovou složkou jazyka a jejím grafickým zaznamenáním. Obsahuje tyto disciplíny:

- Fonetika (zjišťuje, jak se hlásky tvoří, jak je slyšíme a jak se obměňují)
- Fonologie (zabývá se jednotkami schopnými rozlišit významy slov, fonémy)
- Ortofonie (popisuje správnou artikulaci jednotlivých hlásek)
- Ortoepie (stanovuje pravidla spisovné výslovnosti)
- Grafémika (studuje písemnou stránku jazyka a její jednoty, grafémy
- Ortografie (určuje pravopisná pravidla)

B. *Morfologie* (tvarosloví) popisuje vnitřní stavbu slovních tvarů, slovní druhy a vysvětluje mluvnické významy slov ohebných.

C. *Syntax* (skladba) zkoumá stavbu vět a souvětí.

2. Lexikologie je nauka o slovní zásobě. Všímá si významů slov a vztahů mezi nimi. Patří k ní zejména tyto jazykové disciplíny:

1. Slovotvorba (popisuje způsoby tvoření nových slov)
2. Sémantika (je nauka o významu slov)
3. Etymologie (zkoumá původ slov)
4. Frazeologie (se věnuje ustáleným slovním spojením)
5. Onomastika (hledá původ a zákonitosti tvorby vlastních jmen)
6. Lexikografie (nauka o slovnících)

3. Stylistika je nauka o slohu. Je zaměřena na způsob výběru a využití jazykových prostředků v jednotlivých textech či projevech podle jejich zaměření a cíle.

Jazykověda zkoumá jazyk buď v jistém období, nejčastěji v současnosti (jazykovědná věda popisná – synchronní), nebo z hlediska vývoje (jazykověda historická – diachronní)

5. Historická mluvnice, dialektologie, srovnávací mluvnice

Historická mluvnice popisuje vývoj jazyka. Netýká se pouze vývoje změn a slovní zásoby, ale též změn v hláskosloví, tvarosloví, skladbě apod.

Dialektologie se soustřední na zkoumání nářečí (dialektů), která vznikla důsledkem rozrůznění jazyka při jeho vývoji.

Srovnávací mluvnice (komparatistika) srovnává různé jazyky a vede k odhalení historických souvislostí jazyků příbuzných.

6. Národní jazyk, čeština – národní jazyk Čechů

Národní jazyk je souhrn výrazových a významových prostředků, jež používají jako nástroj myšlení a dorozumění příslušníci jednoho národa nebo etnika, které pojí historická, společenská, kulturní a politická sounáležitost.

Národní jazyk odráží celkový vývoj společnosti (od primitivních pokřiků a prvních slov našich předků až po dnešní rozvinutý lexikální, tvaroslovný, syntaktický aj. systém), slovní zásoba nejcitlivěji odráží společenské, kulturní a politické změny.

Čeština je jazykem mnohovrstevným. Rozrůzňuje se na tzv. *útvary národního jazyka:*

spisovné útvary národního jazyka	Nespisovné útvary národního jazyka	
	Zeměpisné rozrůznění	sociální rozrůznění
spisovná čeština	nářečí (dialekty)	profesní mluva
hovorová čeština	nadnářeční útvary (interdialekty)	Slang
		Argot

6.1. Spisovné útvary jazyka

Spisovný jazyk je funkčně nejvyšší a celonárodně závazný, prestižní útvar národního jazyka. Používá se na oficiální úrovni. Spisovný jazyk je jazykem státních a jiných dokumentů, jazyk užívaný ve školách, médiích, v odborné a převážně také v umělecké literatuře.

Spisovná čeština vznikla na základě středočeského nářečí a je reprezentativním útvarem pro český národ.

Hovorová čeština je mluvená podoba spisovné čeština. Používá se v běžné komunikaci, v osobním styku. Oproti spisovné češtině má uvolněnější stavbu, je méně přesná, někdy citově zabarvená, neužívá knižních tvarů. Hovorová čeština je tolerantnější vůči nespisovným prvkům, které se nejprve stávají hovorovými variantami spisovných prostředků, později mohou zcela přejít do spisovné vrstvy jazyka.

6.2. Nespisovné útvary jazyka z hlediska zeměpisného

Dialekt (nářečí) je nespisový útvar národního jazyka užívaný jen na určité části jazykového území, se specifickými hláskovými, tvaroslovnými, skladebními aj. odchylkami od spisovného jazyka. Nářečí v České republice se seskupují do pěti následujících skupin:

- ✓ Nářečí česká
- ✓ Nářečí středomoravská (hanácká)
- ✓ Nářečí moravskoslezská (východomoravská)
- ✓ Nářečí slezská (lašská)
- ✓ Oblasti nářečně různorodé

Jednotlivá nářečí se liší zejména ve fonetice a morfologii, méně v syntaxi a ojediněle ve slovní zásobě.

Interdialekt (nadnářeční útvar) je nespisovný útvar národního jazyka, který vznikl postupným stíráním rozdílů mezi jednotlivými nářečími a zachovává je jejich základní rysy společné pro větší území. K nadnářečním útvarům patří především *obecná čeština*, která vznikla na základě středočeského nářečí. Obecná čeština je rozšířena na většině území Čech i Moravy, proniká nejen do umělecké literatury a filmu, ale také do médií. Má nejvyšší komunikativní funkci ze všech nespisovných útvarů a vyvíjí tlak na spisovný jazyk.

6.2.1. Nespisovné útvary z hlediska sociálního

Profesní mluva (profesní slang) je mluva skupiny zaměstnanců (určitého povolání), kteří při práci užívají zvláštních termínů a frází, a to především kvůli výrazové úspornosti a jednoznačnosti v daném pracovním prostředí.

Slang je soubor slov a frází užívaných skupinou lidí, kteří jsou spjati stejným zájmem (mluva zájmových skupin). Slangová slova bývají emocionálně zabarvená. Podstatou vytváření slangových slov je jazyková hra (především na principu metafory, např. sportovní slanb: banán = gól), univerbizace (vyjadřování víceslovných pojmenování jednoslovně, např. vysokoškolský slang: filda = filozofická fakulta) a zkracování.

Argot je mluva společenské spodiny (zlodějů, prostitutek, narkomanů apod.). Vzniká kolektivní solidaritou a snahou utajit skutečné významy slov. U nás jsou z minulosti nejznámější dva typy argotu: řeč pražské galerky (např. stříkačka = revolver) a řeč brněnské plotny (např. lóve = peníze). Vlastní výrazy mají narkomané (např. sníh = kokain). Některé výrazy mohou přejít do obecné, nebo dokonce až do hovorové češtiny (mejdan, dát si bacha, být v chládku).

7. Psaní i / y v českém jazyce

Dělení hlásek

Hlásky dělíme na samohlásky, souhlásky a dvojhlásky. Samohlásky dále dělíme na krátké a dlouhé, souhlásky na tvrdé, měkké a obojetné. Samohlásky jsou krátké (a, e, i, o, u) a dlouhé (á, é, í, ó, ů, ú). Souhlásky jsou tvrdé (h, ch, k, r, d, t, n), měkké (ž, š, č, ř, c, j, ď, ť, ň) a obojotné (b, f, l, m, p, s, v, z). Dvojhlásky jsou au, eu, ou. Samohláska i je v psané podobě zaznamenávána písmeny i, y, í, ý.

7.1. Psaní i/y po souhláskách

7.1.1. Psaní po souhláskách tvrdých

y/ý	píšeme po souhláskách h, ch, k, r
	píšeme po souhláskách d, t, n (označují-li tvrdou souhlásku)
i/í	píšeme například u slov cizího původu (princ, princip apod.)
	píšeme po d, t, n (např. divadlo, tikat, nízký). Místo ďi, ťi, ňi píšeme pouze di, ti, ni. Čteme ale tak, jako by nad d, t, n byl háček.

7.1.2. Psaní po souhláskách měkkých

i/í	píšeme po souhláskách měkkých ž, š, č, ř, j obvykle také po c
y	píšeme, je-li slovo cizího původu (například cyklus, cyklista aj.)

7.1.3. Psaní po souhláskách obojetných uvnitř slov

Po souhláskách obojetných můžeme psát i nebo y. A to podle toho, zda je slovo ve vyjmenovaných slovech, jde o slovo příbuzné nebo slovo odvozené od vyjmenovaných slov.

i/í	Slovo není ve vyjmenovaných slovech, není ani příbuzné ani odvozené (např. visutý most, vikýř)
y/ý	Slova jsou ve vyjmenovaných slovech, popř. jsou příbuzná nebo od vyjmenovaných slov odvozená (např. výška, bystřina aj.)
i/y po f	V domácích slovech se souhláska f téměř nevyskytuje. Snad jenom ve slovech fičet, či v citoslovcích uf, frnk nebo ve slovesech doufat, zoufat a v jejich odvozeninách. Po f nepíšeme v domácích slovech y. Ovšem ve slovech cizího původu ano. Např. fyzika, fyziologie atd.

předpony

vy-vý	Zde je velmi důležité umět poznat to, co předpona je a co předpona není I/y píšeme tam, kde vy/vý je předpona (výstavba, výsek…), v jiném případě píšeme i (visutý most, obraz visí…)

Psaní i/y v koncovkách podstatných jmen, v koncovkách přídavných jmen a ve shodě přísudku s podmětem

7.1.4. Psaní i/y v koncovkách podstatných jmen

i/í	píšeme v koncovkách podstatných jmen vzorů muž, stroj; růže, píseň, kost; moře stavení.
y	píšeme v koncovkách podstatných jmen vzorů hrad; žena; město
i	píšeme v koncovkách podstatných jmen vzoru pán (1. a 5. pád č. mn. – lvi, orli, chlapi a v koncovce 3. a 6. pádu č.j. – koncovka ovi – chlapcovi, psovi aj.).

7.1.5. Psaní i/y v koncovkách přídavných jmen

i	píšeme v koncovkách přídavných jmen vzoru jarní (holubí, sokolí, čapí …)
i	píšeme v 1. a 5. pádě č. mn., rod m. ž. (veselí hoši)
y	píšeme v koncovkách přídavných jmen vzoru mladý (veselý, bílý)
-ými	píšeme v 7. pádě č. mn. – po m píšeme i

7.2. Psaní i/y ve shodě s přísudku s podmětem

i	píšeme, je-li podmět rodu mužského životného Např. *Chlapci hráli kopanou.*
y	píšeme, je-li podmět rodu mužského neživotného a rodu ženského Např. *Hodiny na věži odbily půlnoc.*

7.2.1. Shoda přísudku s podmětem několikanásobným

i píšeme, je-li mezi podměty aspoň jeden podmět rodu m.živ.

y píšeme, není-li mezi podměty žádný rodu mužského životného
píšeme, nejsou-li podmětem pouze podstatná jména r.středního v množném čísle.

7.2.2. Shoda přísudku s podmětem podle smyslu

Např. Co my jsme se natrápily? (ženy)
Co my jsme se natrápili? (muži)

7.2.3. Shoda přísudku s podmětem nevyjádřeným

Podmět není slovně vyjádřen. Zde se shoduje přísudek s podstatným jménem v těchto případech:

1. je užito oslovení *Co jste to, chlapci, koupili?*
2. rod podmětu je známý či patrný z předchozí věty
Chlapci běželi do obchodu. Běželi rychle.

8. Vyjmenovaná slova jako problém metodický

Pro řady s y/ý po obojetných souhláskách uvnitř slov se užívá termín vyjmenovaná slova, tzn. slova, která jsou uvedena, vyjmenována v nějaké řadě. Řady vyjmenovaných slov jsou normalizovány a jsou to řady uzavřené. V dalších ročnících se nerozšiřují.[11]

Důležité je, aby si žáci uvědomili, že se po obojetných souhláskách píše obvykle měkké i/í. Ve vyjmenovaných slovech a ve slovech k nim příbuzných se píše y. Jestliže slovo není vyjmenované ani příbuzné, píše se i měkké.

Při procvičování učiva je důležité odůvodňování tohoto pravopisného jevu. Příklady odůvodňování: Slovo bystrý je vyjmenované slovo (nebo je mezi vyjmenovanými), proto ve slově bystrá napíšeme po b tvrdé y. Postupně také: Ve slově bystrá napíšeme po b tvrdé y, protože bystrý je mezi vyjmenovanými slovy.

Slovo bystřina je příbuzné s vyjmenovaným slovem bystrý, proto ve slově bystřina napíšeme po b tvrdé y. Postupně také: Ve slově bystřina napíšeme po b tvrdé y, protože bystřina je slovo příbuzné s vyjmenovaným slovem bystrý.

Slovo lichotit není mezi vyjmenovanými slovy ani není se žádným vyjmenovaným slovem příbuzné, proto v něm napíšeme po l měkké i. Postupně také:

Ve slově lichotit napíšeme po l měkké i, protože lichotit není mezi vyjmenovanými slovy a není se žádným vyjmenovaným slovem příbuzné.[12]

Učebnice didaktiky českého jazyka a metodická příručka uvádějí postup, jaký by měli žáci dodržovat při zdůrazňování psaní i/í nebo y/ý. *Při rozhodování o tom, které i, í nebo y/ý po obojetné souhlásce uvnitř slov napsat, měli by žáci užít tohoto postupu:*[13]

---

[11] Dvořáková, Zd.a kol.: Metodická příručka k učebnici Český jazyk pro 3. ročník základní školy. SPN – pedagogické nakladatelství, akciová společnost, Praha, 1998.
[12] Dvořáková, Zd.a kol.: Metodická příručka k učebnici Český jazyk pro 3. ročník základní školy. SPN – pedagogické nakladatelství, akciová společnost, Praha, 1998.
[13] Dvořáková, Zd.a kol.: Metodická příručka k učebnici Český jazyk pro 3. ročník základní školy. SPN – pedagogické nakladatelství, akciová společnost, Praha, 1998.

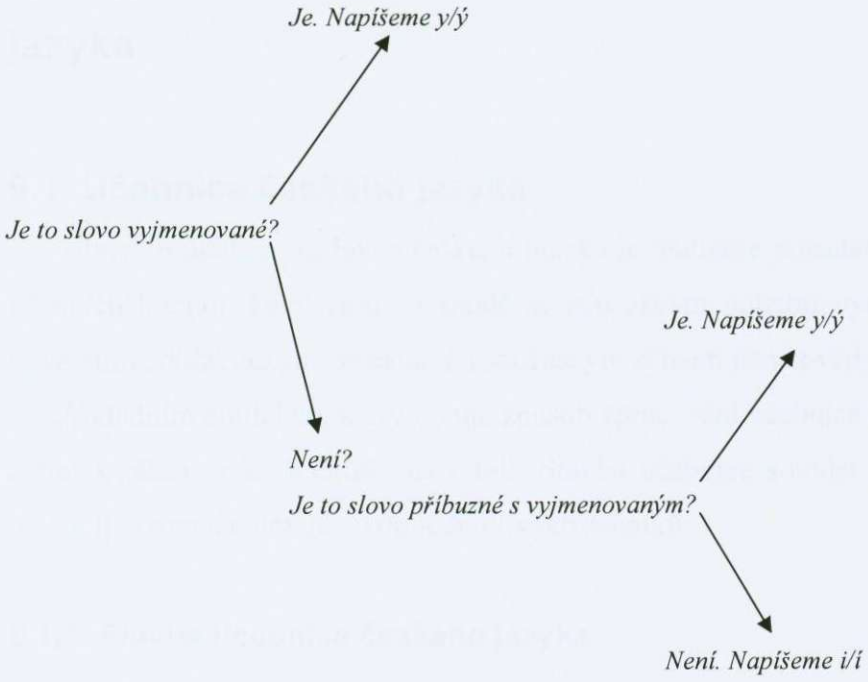

Výcvik v psaní i/í a y/ý po obojetné souhlásce uvnitř slov bude pokračovat i ve 4. a 5. ročníku. Pravopis mnohých slov si žáci neosvojují a budou chybovat, protože užití pravidel ještě není zautomatizováno, dovednost aplikovat pravidla ještě není zcela vyšetřování. Důležité však je, aby žáci pochopili princip psaní i/í nebo y/ý po obojetných souhláskách uvnitř slov.[14]

[14] Dvořáková, Zd.a kol.: Metodická příručka k učebnici Český jazyk pro 3. ročník základní školy. SPN – pedagogické nakladatelství, akciová společnost, Praha, 1998.

9. Vyjmenovaná slova v učebnicích českého jazyka

9.1. Učebnice českého jazyka

Hlavním úkolem učebnice českého jazyka je realizace požadavků platných učebních hodnot, které jsou ve shodě se současným pojetím vyučování naší mateřštiny, didaktickými zásadami a současným stavem jazykovědy.

Základním činitelem, který určuje způsob zpracování učebnice je bezesporu zřetel k žákovi jako k jejímu uživateli. Stavba učebnice souvisí s osnováním učiva, tj. s rozvržením učiva do jednotlivých ročníků.

9.1.1. Stavba učebnice českého jazyka

Učebnice je základní jazyková příručka. Obsah učebnice určují osnovy pro jednotlivé ročníky. Každá učebnice by měla obsahovat výkladovou část, k ní náležející cvičení, různé přehledy a grafy. Velmi důležitou funkci má ilustrace.

Učebnice bývá rozdělena na dvě části – jazykovou a slohovou. Každá tato část je rozdělena na témata, která se skládají z lekcí. Lekce se nemusí krýt s vyučovací hodinou. Zde je závazný pouze počet hodin. Ten je dám v osnovách.

9.2. Hodnocení učebnic českého jazyka pro 3. ročník základní školy

V této kapitole se pokusíme popsat učebnice tří nakladatelství a pokusíme se je porovnat. Budou to učebnice z nakladatelství SPN – pedagogické nakladatelství, akciová společnost, Praha, nakladatelství Alter a nakladatelství Nová škola Brno.

9.2.1. Český jazyk pro 3. ročník ZŠ

Autoři	PhDr. Vlastimil Styblík, CSc. PhDr. Zdeňka Dvořáková, CSc. Doc. PhDr. Karla Ondráčková, CSc.
Ilustrace	Miroslava Jakešová
Nakladatelství	SPN – pedagogické nakladatelství, akciová společnost, Praha
Rok vydání	2005

Tato učebnice je rozdělena na dvě části. Na část jazykovou a část slohovou. Jazyková část je sestavena z těchto kapitol:

- Opakování
- Nauka o slově a pravopis
- Tvarosloví
- Skladba
- Závěrečné shrnutí

Slohová část se sestává z 25 kapitol:

- Umíme pozdravit
- Prázdninové cestování
- V knihovně
- Naše rodina
- Pomáháme doma
- Sněhulák
- Vánoční blahopřání
- Vánoce
- Jak dostat měsíc zpátky na nebe

- Terezka nakupuje
- Zimní sporty
- Pozvánka na oslavu narozenin
- Roztržitá kuchařka
- Chystáme pohoštění
- Na návštěvě
- Veselé Velikonoce
- Slova, obrázky a čísla
- Rozmluva
- Jak se taky dorozumíváme
- Můj pracovní koutek
- U nás ve třídě
- Naše vlast
- Co víme o Praze
- Píšeme z prázdnin
- Léto

Problematice vyjmenovaných slov se věnují autoři v kapitole Nauka o slově a pravopis. Název podkapitoly je *Psaní i/í a y/ý po písmenech označujících obojetné souhlásky uvnitř slov.*

Kapitola o vyjmenovaných slovech je uvedena básní *Obojetné souhlásky* od Petra Křičky.

OBOJETNÉ SOUHLÁSKY

Jednou můj úkol hemžil se chybami
jak Indický oceán rybami.
Příčinou omylů těch tak četných
bylo pár souhlásek obojetných:
be, fe, le, me, pes, se ve – ze
co to na nás, kluci, leze?
Jednou po b měkké i,
podruhé zas tvrdé y.

Je to dle mého názoru velmi vhodná motivace. Pod básní je několik otázek, ze kterých se žáci dovědí, že znalost vyjmenovaných slov je velmi důležitá.

Obojetné souhlásky (b, f, l, m, p, s, v, z) jsou tučně vypsány a červeně orámovány. Autoři uvádějí, že se po nich píše *„většinou měkké i/í někdy tvrdé y/ý."*[15]

Každá řada vyjmenovaných slov je zde vypsána a vsazena mezi dvě černé čáry. Kladně hodnotím i články (texty), jež k jednotlivým řadám autoři zařadili. Pod každým z článků je několik otázek ke zodpovězení (např. Jak rozumíte slovu obyčej? Proč se ve jméně Přemysl píše tvrdé y? S kterým vyjmenovaným slovem jsou příbuzná slova průmysl a myslivec?)

V učebnici je podle mého názoru dostatek textů, na kterých si žáci mohou procvičit vyjmenovaná slova. Učebnice uvádí i křížovky a velké množství doplňovaček.

Autoři v učebnici uvádí také dvojice stejně znějících, ale jinak se píšících slov. Např:

- Děti odbyly domácí úkol
  Hodiny odbily deset.
- Voda v rybníce přibyla.
  Tu desku jsem pevně přibila.
- My se nebojíme.
  Dej mi bonbon.
- Budu mýt nádobí.
  Budu mít radost.

- Pyl – pil
- Pýcha – píchá
- Slepýš – slepíš
- Opylovat – opilovat

[15] Styblík, Vl. a kol.: Český jazyk pro 3. ročník ZŠ. SPN – pedagogické nakladatelství, akciová společnost, Praha, 2005.

- Zpychnout – spíchnout
- Na pysku – na písku

- Sytá – síta
- Sypat – sípat
- Sytý – síti – sítí
- (kus) sýra – síra
- syrový – sýrový – sírový

- výr – vír
- výskat – víškat
- výška – vížka
- výt – vít

- nazývat se – nazívat se

Každá kapitola týkající se vyjmenovaných slov po jednotlivých obojetných souhláskách obsahuje poučku o tom, že se ve vyjmenovaných slovech a ve slovech s nimi příbuzných píše po b, l, m, p, s, v, z tvrdé y.

Vyjmenovaným slovům je v učebnici věnováno 48 stránek. Mluvnice má 221 stran. Jazyková část je na stránkách 5 až 179, slohová část na stránkách 180 až 221.

9.2.2. Český jazyk 3

Autor	PhDr. Ladislav Dvorský
Ilustrace	Kateřina Lovis
Nakladatelství	Nakladatelství ALTER
Rok vydání	1995
ISBN	80-85775-29-8

Tato učebnice je dělena na část jazykovou a slohovou stejně, jako učebnice Styblíkova (nakladatelství SPN, a.s.). Sloh je v jednotlivých kapitolách označen růžovým pruhem v horní části stránky.

Kniha je dělena na tyto části:

- Opakování učiva 2. ročníku
- Párové souhlásky uvnitř slov
- Abeceda
- Stavba slov
- Vyjmenovaná slova s y-ý po b
- Slova souznačná
- Vyjmenovaná slova s y-ý po l
- Podstatná jména
- Vlastní jména
- Shrnutí
- Vyjmenovaná slova s y-ý po m
- Vyjmenovaná slova s y-ý po p
- Slovesa
- Vyjmenovaná slova s y-ý po s
- Slova protikladná
- Vyjmenovaná slova s y-ý po v
- Vyjmenovaná slova s y-ý po z
- Přídavná jména

- Zájmena
- Číslovky
- Příslovce
- Předložky
- Spojky
- Částice
- Citoslovce
- Přehled slovních druhů
- Souvětí
- Věta jednoduchá
- Opakování
- Zásobník diktátů
- Tabulky s přehledy učiva

Část slohová

- Vzpomínky na prázdniny
- Medvěd na předměstí
- Příhoda s paletou
- Loutkové divadlo bez loutek
- Dušičky
- Dopis
- Vánoční stromeček
- Zimní
- Postel
- Rozhovor
- Fronta
- Hlasy zvířat
- Koledníci
- Hodiny po dědečkovi
- Můj Gingo

- Jméno na domě
- Prázdniny přede dveřmi

Kniha je uvedena kapitolou Vzpomínky na prázdniny. Je zaměřena na vyprávění zážitků z prázdnin. Žákům k vyprávění pomáhají návodné texty.

V kapitole *Opakování učiva druhého ročníku* si žáci zopakují učivo, které mají znát již ze 2. ročníku (např. dny v týdnu, názvy měsíců, názvy ročních období, co píšeme na začátku věty, druhy vět, co píšeme za větami tázacími, oznamovacími a rozkazovacími a přacími, z čeho se skládají věty, slova, slabiky bě-, pě-, vě-, dě-, tě-, ně-, di-, ti-, ni-, ú, ů, spojky ale, protože, a, že aj.).

Z výčtu učiva, které žáci znají z 2.ročníku, je zřejmé, že látka ve 2. ročníku je dosti náročná. Ve třetím ročníku se do učiva začleňují do výuky českého jazyka – vyjmenovaná slova. Vyjmenovaným slovům není věnována souvislá část učebnice, autoři se k vyjmenovaným slovům vrací v různých částech učebnice. Dvorský mezi jednotlivá vyjmenovaná slova vložil ještě další učivo.

Každá kapitola vyjmenovaných slov je uvedena obrázky k některým vyjmenovaným slovům, dále vystřihovánkami, ve kterých jsou jednotlivá vyjmenovaná slova vypsána. Po okopírování si žáci mohou tyto kartičky rozstříhat a používat je k procvičování. Velmi kladně hodnotím i úvodní články, které žáky uvedou do probíraného učiva.

Jednotlivé řady vyjmenovaných slov jsou rozděleny na kratší úseky – podle jednotlivých vyjmenovaných slov. Např. u vyjmenovaných slov Dvorský dělí takto:

- být
- obyčej – bystrý - bylina
- kobyla – býk – babyka atd.

U každé podkapitoly je dostatek cvičení, ve kterých si žáci utvrdí znalost toho daného vyjmenovaného slova. Na konci části každé z řad vyjmenovaných slov je závěrečné opakování.

V učebnici jsou zařazeny i dvojice stejně nebo podobně znějících slov – stejně jako u Styblíka.

9.2.3. Český jazyk 3 – učebnice pro 3. ročník základní školy

Autoři	PaedDr. Hana Mühlhauserová, Mgr. Zita Janáčková, PaedDr. Olga Příborská, Mgr. Jitka Zbořilová
Nakladatelství	Nová Škola Brno
Rok vydání	2002
Ilustrace	Jiří Růžička, Jitka Krejčiříková
ISBN	80-85 607 – 38 – 7

Učebnice je rozdělena do sedmi částí:

1. Opakování
2. Věta jednoduchá a souvětí
3. Nauka o slově
4. Hláskosloví a výslovnost
5. Psaní i,í nebo y, ý po obojetných souhláskách uvnitř slov
6. Tvarosloví
7. Velké závěrečné opakování

V první části si žáci, podobně jako v učebnicích jiných autorů, zopakují učivo z předchozích ročníků (např. věta, slovo, hláska, abeceda, psaní i, í, po

měkkých souhláskách; psaní y, ý po tvrdých souhláskách, slova s dě, tě, ně, bě, pě, vě, mě, psaní souhlásek uvnitř a na konci slov).

Druhá část je zaměřená na větu jednoduchou a souvětí. Žáci se osvojují stavbu věty jednoduché, základní skladební dvojice, určování počtu vět v souvětí, spojování vět aj.

V nauce o slově (tj. část třetí) se výuka specializuje na význam slov, pracuje se se slovy souznačnými, protikladnými a příbuznými. Na konci kapitoly si žáci nauku o slově zopakují.

Hláskosloví a výslovnost (část čtvrtá) uvádí žáky do problému hláskosloví a výslovnosti. Naučí se rozumět stavbě slova a slovnímu přízvuku.

Dle mého názoru je pro tuto práci nejdůležitější částí učebnice část pátá, která se zabývá psaním i, í nebo y, ý po obojetných souhláskách. Tato kapitola bude rozebrána samostatně v další části této kapitoly.

Tvarosloví (část šestá) žákům vysvětluje problematiku slovních druhů, velmi důležitá část je skloňování podstatných jmen. Další důležitou probíranou látkou jsou slovesa a jejich časování.

V části sedmé si na konci školního roku zopakují celé učivo třetího ročníku v závěrečném opakování.

Učebnice je také ještě vnitřně dělena na část mluvnickou a slohovou. Téměř v každé kapitole je včleněn jeden slohový útvar.

kapitola	**slohový útvar**
Opakování	popis osoby
Hláskosloví a výslovnost	vyprávění, psaní adresy
Psaní i, í nebo y, ý po obojetných souhláskách uvnitř slov	Vyprávění pohádky podle osnovy, telefonický rozhovor, jarní poselství přírody
Tvarosloví	popis zvířete, vyprávění pohádky podle osnovy, podle obrázků,

popis činností, telefonický rozhovor – přivolání první pomoci, pozdrav z výletu

9.2.3.1. Kapitola pátá - Psaní i,í nebo y, ý po obojetných souhláskách uvnitř slov

Na začátku se žáci dozvědí, jaké souhlásky jsou obojetné, že se po nich píše někdy i, í a někdy y, ý.

Jednotlivé kapitoly – jednotlivá vyjmenovaná slova jsou uvozena barevně vystínovanou tabulkou, ve které jsou jednotlivá vyjmenovaná slova vypsána. Ke každému vyjmenovanému slovu jsou uvedena slova příbuzná.

Výuka vyjmenovaných slov je rozdělena ještě na probírání a výuku jednotlivých (z řady vyjmenovaných slov) vyseparovaných vyjmenovaných slov, podobně jako v učebnici nakladatelství Alter. Každá důležitá informace, která je pro žáky důležitá, je zasazena do žlutého pole.

I zde jsou uvedeny stejně nebo podobně znějící ale jinak se píšící slova, stejně jako u učebnice nakladatelství SPN, a.s. Zde je uvádíme:

Být (bude)	*bít (bije)*
Pobýt (Pobude u nás)	*pobít (Pobil střechu plechem)*
Nabýt (Nabude vědomosti)	*nabít (Nabít pušku)*
Přibýt (Přibude nový žák)	*přibít (přibije hřebík)*
Odbýt (Odbude svůj úkol)	*odbít (půlnoc)*
Dobýt (dobude vítězství)	*dobít (Dobije si baterii)*
Býlí, býložravec (příbuzné se slovem bylina)	*bílý (barva)*
Blýská se (při bouřce)	*blízká (vesnice)*
Lysá (holá)	*lísá se (tulí se)*

Lyska	*líska (keř, na kterém rostou lískové oříšky)*
(pták, který má lysinku)	
Lyže (na lyžování)	*líže (zmrzlinu)*
My (všichni)	*mi (mně)*
Mýt (umývat se)	*mít (něco vlastnit)*
Myla (umývala)	*milá (moje milá)*
Mýlí se	*milý (upřímný)*
(dělá chybu, nemá pravdu)	
Myji (myju, umývám)	*míjí (plyne, ubíhá)*
Pýcha	*píchá (Ten trn píchá)*
(Pýcha je špatná lidská vlastnost)	
Na pysku	*na písku (Děti si hrají na písku)*
(Na pysku krávy seděla moucha)	
Pyl (žlutý prášek na květinách)	*pil (polykal tekutinu)*
Opyloval (přenášením pylu)	*opiloval (pilníkem)*
Slepýš (živočich)	*slepíš (lepidlem)*
Sýra	*síra (Síra je žlutý nerost)*
(Vezmu si ještě kousek sýra)	
Sytý	*síti (Rád se houpu v houpací síti)*
(Najedl jsem se a jsem sytý)	
U syna	*usíná (Každý den lehce usíná)*
(Byl jsem na návštěvě u syna)	
Výška (vysoko)	*vížka (malá věž)*
Vyje (jako vlk)	*vije (věnečky), Vít (jméno)*
Výr (druh sovy)	*vír (ve vodě, vzdušný)*
Výří (patřící výrovi)	*víří (víří se prach, smetí)*
Vysel	*visel (na stěně, na věšáku)*
(Předpona vy-: seje – vyseje)	
Brzy (časně, vzápětí)	*brzičko (přípona –ičko)*
Nazývat se (jmenovat se)	*zívat při únavě)*[16]

[16] Český jazyk 3 – učebnice pro 3. ročník, Nakladatelství Nová škola, Brno 2002, str. 33-58

V celé učebnici velmi kladně hodnotím velké množství křížovek, osmisměrek, hádanek, rébusů a doplňovaček.

Dále velmi kladně hodnotím ilustraci učebnice.

10. Doplňkové knihy

10.1. Pracovní sešit pro 3. ročník

Autor	Hana Műhlhauserová
Ilustrace	Alena Baisová
Nakladatelství	Nová škola Brno
Rok vydání	2005
ISBN	80-85607-62-X

Tento pracovní sešit patří k učebnici Český jazyk 3 – učebnice pro 3. ročník (též nakladatelství Nová škola Brno). Je rozdělen na 13 částí:

- Opakování
- Věta jednoduchá a souvětí
- Základní skladební dvojice
- Nauka o slově
- Hláskosloví a výslovnost
- Psaní i, í, y, ý po obojetných souhláskách uvnitř slov
- Slovní druhy
- Tvary slova
- Podstatná jména
- Slovesa
- Souvětí a větné vzorce
- Opakování
- Závěrečná práce

Názvy kapitol v pracovním sešitě a v učenici (nakladatelství Nová škola) se kryjí. Mnohokrát je v knize na pracovní sešit poukázáno a autoři se i na práci společně s učebnicí odkazují.

Pracovní sešit je plný cvičení, doplňovaček, křížovek, osmisměrek či rébusů. Je velmi vkusně ilustrován, dle mého názoru ilustrace žáky vhodně motivuje.

Na konci pracovního sešitu je klíč ke cvičením. Žáci si tedy mohou vyplněná cvičení sami překontrolovat.

10.2. Vyjmenovaná slova – Cvičení pro 1. i 2. stupeň základní školy

Autor	PhDr. Vlastimil Styblík, CSc. PhDr. Zdeňka Dvořáková, CSc. Milada Buriánková
Ilustrace	Gabriel Filcík
Nakladatelství	SPN–pedagogické nakladatelství, a. s., Praha
Rok vydání	1999
ISBN	80-7235-106-0

Pracovní sešit je rozdělen na tři kapitoly:

1. Slova příbuzná a části slov
2. Obecná pravidla psaní i/í a y/ý po obojetných souhláskách v různých částech slova
3. Psaní i/í a y/ý po obojetných souhláskách v kořenech slov, v předponách a v příponách

V úvodu knihy autoři uvádějí, že *mnohým žákům stále činí potíže náležitě aplikování pravidel o tzv. vyjmenovaných slovech: jednak dobře nerozlišují případy, kdy uplatnění těchto pravidel vůbec přichází nebo nepřichází v úvahu,*

a jednak nepoznávají, kdy jde a kdy nejde o slovo příbuzné s vyjmenovaným slovem.[17]

Dle autorů nelze pravopis i/í a y/ý v kořeni slova a v předponě vy/vý řešit izolovaně, ale v souvislosti s pravopisem i/í v příponách. A to hlavně kvůli tomu, že v mnohých případech je obtížné poznat, jestli je vyslovované i/í v kořeni nebo v příponě. [18]

Příručka je vhodná nejen pro žáky, kteří se s vyjmenovanými slovy seznamují, ale samozřejmě i žákům, kteří jsou již pokročilí. Jak začátečníci, tak i pokročilí žáci jistě ocení přehledný klíč ke cvičením.

Psaní i/í a y/ý po obojetných souhláskách v kořenech slov, v předponách a příponách, tj. třetí kapitola, tvoří značnou část knihy. Každá podkapitola (jednotlivá vyjmenovaná slova) jsou uvedena výčtem vyjmenovaných slov. Některá vyjmenovaná slova jsou vysvětlena. Např. příbytek = obydlí, obyčej = zvyk, bystrý = rychlý (bystrý krok), ostrý (bystrý zrak), chytrý (bystrý žák). Stejně tak jsou vysvětlena i některá slova příbuzná. Jsou to např.: blahobyt = nadbytek věcí potřebných k životu, bytost = tvor, člověk, nabýt = získat, zvětšit svůj objem aj. Autoři dále uvádějí ke každé řadě množství podobně znějících, ale jinak se píšících slov. Kupř.: být – bít, dobýt – dobít, pobýt – pobít aj.

Ke každé řadě vyjmenovaných je uvedeno velké množství doplňovaček a cvičení.

V závěrečné části uvedli autoři *Přehled slov s y/ý po obojetných souhláskách.*

Ta je rozdělena na tři části:

a) Školní vyjmenovaná slova a slova k nim příbuzná
b) Další vyjmenovaná slova (Podle pravidel českého pravopisu)
c) Častěji užívaná jména přejatá

---

[17] Styblík,Vl., a kol.: Vyjmenovaná slova – cvičení pro 1. i 2. stupeň základní školy. SPN, Praha. Str.5.
[18] Styblík,Vl., a kol..: Vyjmenovaná slova – cvičení pro 1. i 2. stupeň základní školy. SPN, Praha. Str.5.

10.3. Vyjmenovaná slova

Autor	Mgr. Daniela Kelišová
Ilustrace (obálka)	Pavel Černý
Nakladatelství	Nakladatelství LINX & spol.
ISBN	80-902311-1-X

Opět, jako v podobných publikacích, je kniha rozdělena na části. Každá část je zaměřena na jednu řadu vyjmenovaných slov. V každé z částí je na začátku výčet vyjmenovaných slov se slovy příbuznými. Dále jsou opět uvedeny dvojice podobně znějících, ale jinak se píšících: být – bít, odbýt - odbít, nabýt-nabít, dobýt – dobít, pobýt – pobít, přibýt – přibít, blýská se – blízká, lyska – líska, mlýn – mlít, mýt – mít, my – mi, umývá – umívá, pyl – pil aj.

Knížka je plná cvičení, doplňovaček, diktátů, křížovek a rébusů. Na konci knihy je opět přehledný klíč ke cvičením.

10.4. Učíme se pravopis

Autor	Ludmila Zimová, Eva Beránková, Jana Havlíčková, Vlasta Košťálová, Věra Soukeníková, Věra Štachová
Nakladatelství	Fortuna Praha

Knížečka je rozdělena na dvě části:

1. Pravopis souhláskových skupin
2. Psaní i/y po obojetných souhláskách

V první části jsou cvičení na užití předpon roz-, bez -, ob -, od-, nad-, pod-, před-, předpon –ský/-cký, -ští/-čtí, předpony -ný, -ní, předpony s-/se-, z/ze-, vz-/vze-, předložky s, se a z, ze, ostatní případy souhláskových skupin, skupiny bě-bje, vě-vje, pě, mě-mně.

Ve druhé části - Psaní i/y po obojetných souhláskách si žáci mohou zopakovat a zdokonalit se v doplňování a určování vyjmenovaných slov a slov k nim příbuzným.

10.5. Vyjmenovaná slova – pracovní sešit pro 3. a 4. ročník

Autor	Marie Polnická
Ilustrace (obálka)	Jitka Krejčířková
Nakladatelství	Nová škola Brno
Rok vydání	2003
ISBN	80-85607-48-4

Podobně jako u publikace *Vyjmenovaná slova* (D. Kelišová) je i zde je knížka rozdělena do kapitol podle jednotlivých řad vyjmenovaných slov. V každé z kapitol je podle mého názoru dostatečné množství doplňovaček. Celý pracovní sešit je ukončen souhrnným cvičením. Ani zde nechybí klíč ke cvičením.

10.6. Malý mluvnicko-pravopisný rádce pro 2. – 5. ročník základních škol

Autor	PhDr. Zdeňka Dvořáková
Ilustrace	Gabriel Filcík
Nakladatelství	SPN – pedagogické nakladatelství, akciová společnost, Praha
Rok vydání	1996
ISBN	80-85037-16-6

Tato příručka je určena žákům mladšího školního mladšího školního věku. Je rozdělena do dvou částí.

První část (str. 11-20) obsahuje pravopisná a s tím související mluvnická pravidla a přehledy, s nimiž se žáci mladšího školního věku setkávají v hodinách českého jazyka.

Druhou, rozsáhlejší část (str. 21-180) tvoří slovník. Tato část má důležitý, a vlastně prvotní úkol související s abecedou. Od 2. ročníku se totiž žáci seznamují s abecedou a učí se řadit jednotlivá slova v abecedním pořádku podle prvního písmena, později pak i podle dalších písmen ve slovech...[19]

[19] Dvořáková, Zd.: Malý mluvnicko-pravopisný rádce pro 2. – 5. ročník základních škol. SPN, Praha 1996

11. Výzkum pravopisných dovedností – vyjmenovaná slova

Výzkumu pravopisných dovedností v oblasti vyjmenovaných slov se zúčastnilo celkem 293 žáků základní školy. Test byl zadán v těchto třídách ZŠ v Hradecké ulici v Telči.

4. A (23 žáků)
4. B (22 žáků)
5. A (20 žáků)
5. B (21 žáků)
6. A (22 žáků)
6. B (23 žáků)
6. C (22 žáků)
7. A (31 žáků)
7. B (26 žáků)
7. C (25 žáků)
8. A (23 žáků)
8. B (22 žáků)
8. C (23 žáků)
9. A (23 žáků)
9. B (25 žáků)
9.C (22 žáků)

Žáci psali diktát, který byl společný pro všechny třídy. Po napsání měli za úkol vysvětlit slova bystřina, lýko a podmítka. Z výkladu mělo být zřejmé, že plně chápou obsah slov

Diktát byl nadiktován ve všech třídách (tj. 4.-9. ročník ZŠ) v hodinách českého jazyka. Nadiktování i s kontrolou trvalo 20 – 25 minut. Poté byl dán dostatek

času ~~možnost~~ na možnost vysvětlení zadaných slov. Žáci měli použít slovo ve větě, případně podat i další výklad, popř. osobní zkušenost s tímto slovem.

11.1. Plné znění diktátu

Otec přibil utržené prkno velkým hřebíkem.

Tyto vědomosti nabyl dlouhým studiem.

Napil se z **bystřiny**, ale věděl, že by z ní pít neměl.

Ve starém mlýně se už dávno přestalo mlít.

Začaly jarní plískanice.

Víš, co je to **lýko**?

Náš pejsek má na zádech lysinku.

Kup mi něco k jídlu.

Nádobí musíš mýt v teplé vodě.

My se tam určitě vrátíme.

Podmítka se provádí v podzimním období.

Slepíš mi ten model letadla.

Slepýš je beznohý plaz podobný hadu.

Uřízl si kus uzeného sýra.

Na vahách se pohyboval jazýček.

Ten chlapec se málo vyspal, celé dopoledne prozíval.

Vrať se brzičko.

11.2. Vyhodnocení diktátu

A. 1. stupeň ZŠ (třídy 4. A, 4. B, 5. A, 5. B)

Ve třídách 4. A a 4. B je dohromady 45 žáků. V třídách 5. A a 5. B je celkem 41 žáků. Do přehledné tabulky umístíme údaje, které budou značit, jak úspěšně žáci jev napsali.

Třída	**4. A a 4. B**		**5. A a 5. B**	
Jev	**Dobře**	**Špatně**	**Dobře**	**Špatně**
Přibil	44	1	40	1
Hřebíkem	45	0	41	0
Nabyl (majetek)	39	6	41	0
Napil (se)	43	2	39	2
Bystřiny	45	0	41	0
Mlýně	45	0	41	0
Mlít	40	5	40	1
Plískanice	35	10	39	2
Lýko	44	1	41	0
Lysinka	43	2	40	1
Mýt (nádobí)	44	1	41	0
My (se vrátíme)	42	3	36	5
Podmítka	41	2	35	6
Podzim	45	0	41	0
Slepíš (model)	43	2	40	1
Slepíš (plaz)	44	1	39	2
Sýra (sýr)	44	1	41	0
Jazýček	45	0	41	0
Vyspal (se)	43	2	38	3
Prozívat	43	2	39	2
Brzičko	40	5	40	1

Procentuální vyjádření úspěšnosti (třídy 4. A a 4. B)

Jev	Procentuální úspěšnost napsaného jevu (v %, zaokrouhleno na dvě desetinná místa)
Přibil	97,78
Hřebíkem	100
Nabyl (majetek)	95,12
Napil (se)	95,56
Bystřiny	100
Mlýně	100
Mlít	88,89
Plískanice	77,78
Lýko	97,78
Lysinka	95,56
Mýt (nádobí)	97,78
My (se vrátíme)	93,33
Podmítka	91,11
Podzim	100
Slepíš (model)	95,56
Slepíš (plaz)	97,78
Sýra (sýr)	97,78
Jazýček	100
Vyspal (se)	95,56
Prozívat	95,56
Brzičko	88,89

Procentuální vyjádření třídy 5. A a 5.B

Jev	Procentuální úspěšnost napsaného jevu (v %, zaokrouhleno na dvě desetinná místa)
Přibil	97,56
Hřebíkem	100
Nabyl (majetek)	100
Napil (se)	95,12
Bystřiny	100
Mlýně	100
Mlít	97,56
Plískanice	95,12
Lýko	100
Lysinka	97,56
Mýt (nádobí)	100
My (se vrátíme)	80
Podmítka	77,78
Podzim	100
Slepíš (model)	97,56
Slepíš (plaz)	95,12
Sýra (sýr)	100
Jazýček	100
Vyspal (se)	84,44
Prozívat	95,12
Brzičko	97,56

Porovnáme-li úroveň pravopisu vyjmenovaných slov mezi žáky 4. a 5. ročníků, uvidíme, že je podobná a že žáci ve psaní vyjmenovaných slov příliš nechybují.

Žákům dělalo největší problém správně napsat slovo plískanice. Někteří žáci při psaní diktátu a diktování tohoto slova reagovali otázkou, co je to ta plískanice. Pokud jde o slovo podmítka, žáci ve velké míře nevěděli, co toto slovo označuje.

Slovo bystřina žáci neuměli řádně vysvětlit (viz zde P5), ale ve všech případech bylo správně napsáno. Zřejmá je souvislost se slovem bystrý. Dvojice slepíš-slepýš, která by mohla také být špatně napsána, byla dobře pochopena a pouze celkem ve třech případech špatně napsána. Slovo brzičko, ve kterém by se také mohlo chybovat, bylo napsáno chybně pouze v šesti případech.

Slovo podmítka napsalo velké množství žáků 4. a 5. ročníku správně. Ovšem vysvětlení toho, co podmítka je, nebylo dostačující. Může se tedy zdát, že žáci toto slovo psali správně instinktivně.

Opět téměř bezproblémové bylo pro žáky slovo lýko. To bylo napsáno správně téměř ve 100% případů. Jde přímo o vyjmenované slovo. Výklad významu je ovšem „rozpačitý" (viz zde P5).

B. 2.stupeň ZŠ (třídy 6. A, B, C, 7. A, B, C, 8. A, B, C, 9. A, B, C)

Ve třídách 6. A, B, C je dohromady 67 žáků a ve třídách 7. A, B, C je dohromady 82 žáků. V tabulce bude uveden počet správných a špatných odpovědí.

Třída	6.A, B, C		7.A, B, C	
Jev	Dobře	Špatně	Dobře	Špatně
Přibil	61	6	82	0
Hřebíkem	65	2	82	0
Nabyl (majetek)	60	7	79	2
Napil (se)	60	7	81	1
Bystřiny	63	4	80	2
Mlýně	62	5	78	4
Mlít	60	7	60	22
Plískanice	58	9	71	11
Lýko	65	2	81	1
Lysinka	63	4	82	0
Mýt (nádobí)	64	3	82	0
My (se vrátíme)	61	6	79	3
Podmítka	50	17	73	9
Podzim	67	0	82	0
Slepíš (model)	63	4	80	2
Slepíš (plaz)	65	2	81	1
Sýra (sýr)	67	0	82	0
Jazýček	67	0	82	0
Vyspal (se)	60	7	80	2
Prozívat	59	8	73	9
Brzičko	64	3	70	12

Třídy 8. A, B, C navštěvuje celkem 68 žáků, třídy 9.A, B, C celkem 70 žáků. V tabulce bude uveden počet dobrých a špatných odpovědí.

Třída	8. A, B, C		9. A, B, C	
Jev	**Dobře**	**Špatně**	**Dobře**	**Špatně**
Přibil	65	3	69	1
Hřebíkem	67	1	69	1
Nabyl (majetek)	61	7	69	1
Napil (se)	68	0	70	0
Bystřiny	67	1	70	0
Mlýně	67	1	70	0
Mlít	58	10	67	3
Plískanice	53	15	62	8
Lýko	68	0	66	4
Lysinka	64	4	69	1
Mýt (nádobí)	67	1	67	3
My (se vrátíme)	61	7	67	3
Podmítka	59	9	63	7
Podzim	68	0	69	1
Slepíš (model)	66	2	68	2
Slepíš (plaz)	67	1	70	0
Sýra (sýr)	68	0	70	0
Jazýček	66	2	70	0
Vyspal (se)	67	1	68	2
Prozívat	65	3	69	1
Brzičko	59	9	66	4

Procentuální vyjádření třídy 6.A, B, C

Jev	Procentuální úspěšnost napsaného jevu (v %, zaokrouhleno na dvě desetinná místa)
Přibil	91,04
Hřebíkem	97,01
Nabyl (majetek)	92,31
Napil (se)	92,31
Bystřiny	94,03
Mlýně	92,54
Mlít	92,31
Plískanice	86,57
Lýko	97,01
Lysinka	94,03
Mýt (nádobí)	95,52
My (se vrátíme)	91,04
Podmítka	74,63
Podzim	100
Slepíš (model)	94,03
Slepíš (plaz)	91,04
Sýra (sýr)	100
Jazýček	100
Vyspal (se)	92,31
Prozívat	88,06
Brzičko	95,52

Procentuální vyjádření 7. A, B, C

Jev	Procentuální úspěšnost napsaného jevu (v %, zaokrouhleno na dvě desetinná místa)
Přibil	100
Hřebíkem	100
Nabyl (majetek)	96,34
Napil (se)	98,78
Bystřiny	91,95
Mlýně	95,12
Mlít	73,17
Plískanice	86,59
Lýko	98,78
Lysinka	100
Mýt (nádobí)	100
My (se vrátíme)	96,34
Podmítka	89,02
Podzim	100
Slepíš (model)	91,95
Slepíš (plaz)	98,78
Sýra (sýr)	100
Jazýček	100
Vyspal (se)	91,95
Prozívat	89,02
Brzičko	85,37

Procentuální vyjádření 8. A,B, C

Jev	Procentuální úspěšnost napsaného jevu (v %, zaokrouhleno na dvě desetinná místa)
Přibil	95,56
Hřebíkem	98,53
Nabyl (majetek)	89,71
Napil (se)	100
Bystřiny	98,53
Mlýně	98,53
Mlít	85,29
Plískanice	77,94
Lýko	100
Lysinka	94,11
Mýt (nádobí)	98,53
My (se vrátíme)	89,71
Podmítka	86,76
Podzim	100
Slepíš (model)	97,01
Slepíš (plaz)	98,53
Sýra (sýr)	100
Jazýček	97,01
Vyspal (se)	98,53
Prozívat	95,65
Brzičko	86,76

Procentuální vyjádření třídy 9. A, B, C

Jev	Procentuální úspěšnost napsaného jevu (v %, zaokrouhleno na dvě desetinná místa)
Přibil	97,14
Hřebíkem	97,14
Nabyl (majetek)	97,14
Napil (se)	100
Bystřiny	100
Mlýně	100
Mlít	95,71
Plískanice	88,57
Lýko	94,29
Lysinka	97,14
Mýt (nádobí)	95,71
My (se vrátíme)	95,71
Podmítka	90
Podzim	97,14
Slepíš (model)	97,14
Slepíš (plaz)	100
Sýra (sýr)	100
Jazýček	100
Vyspal (se)	97,14
Prozívat	97,14
Brzičko	94,29

Úroveň pravopisu je opět přibližně stejná. Žáky 6. ročníků více než 4. ročníků „překvapilo" slovo mlít. Zapomněli zřejmě, že se o této „výjimce" učili. Dle mého názoru je to způsobeno tím, že na prvním stupni je učivo

vyjmenovaných slov „živější" než na stupni druhém. Stejně tak, jako žáky 6. a 7. tříd, slovo mlít překvapilo žáky 8. a 9. ročníků. Je to zřejmě opět onou „živostí" učiva vyjmenovaných slov.

Žáci 6. a 7. tříd slovo plískanice sice významově chápou, ovšem pravopisně je zvládnuto jen částečně. Obdobná situace je i u 8. a 9. ročníků. Ve slově mlít žáci 7. ročníku poměrně často chybovali (asi každý třetí).

V porovnání se 6. ročníkem, žáci 7. ročníku tento zvládli napsat daleko hůře. U slova plískanice žáky 6. a 7. ročníku, podobně jako žáci prvního stupně, nedokázali vysvětlit jeho význam správně. U slova podmítka ve vysvětlení nechyboval pouze jeden žák 7. ročníku. Přesně věděl, co podmítka znamená – jeho rodina podniká v zemědělství. Pravopisně tento jev středně úspěšně. Ve slově podmítka napsal *i* asi 78 % žáků.

Porovnáme-li pravopisné zvládnutí problematiky vyjmenovaných slov u žáků 8.a 9. ročníku, zjistíme, že úroveň je opět velmi podobná. Největší problémy dělal žákům pravopis ve slově plískanice. I zde se při diktování ozval dotaz, co si pod plískanicí má představit. Je tedy zřejmé, že slovo plískanice je pro některé žáky prvního i druhého stupně ZŠ Hradecké v Telči obtížně vysvětlitelné, žáci mají problém s vysvětlením jeho významu (viz zde P5).

V 8. ročníku ve slově lýko nechyboval vůbec nikdo, oproti tomu v ročníku devátém chybovali 4 žáci. To je nejvíce ze všech testovaných ročníků. Slovo podmítka žáci napsali podobně jako žáci 4., 5., 6. a 7. ročníku .

11.3. Vyhodnocení dotazníků pro žáky 5. ročníku ZŠ a dotazníků pro vyučující českého jazyka (1. a 2.stupně)

11.3.1. Dotazník pro 5. ročník

Dotazník vyplňovalo celkem 41 žáků 5. ročníku. Byl předložen k vyplnění na ZŠ Hradecká Telč. Na vyplnění byl ponechán čas 15 minut.
Dotazník se skládá ze sedmi otázek, na které respondenti odpovídali buď ano nebo ne.

Otázky z dotazníku:

Používáš při kontrole cvičných diktátů, při výuce nebo při samostatné práci Pravidla českého pravopisu?

Považuješ znalost českého pravopisu za důležitou?

Máte doma Pravidla českého pravopisu?

Máte doma Slovník spisovné češtiny?

Myslíš si, že pravopisné dovednosti ovlivňují nejvíce tvoji známku z českého jazyka?

Dbáš na pravopis i v jiných předmětech? (Např. Přírodověda, Vlastivěda, Matematika aj.).

Sledují učitelé pravopis i v jiných předmětech než je český jazyk

Vyhodnocení dotazníku pro 5. ročník

Otázka	Ano	Ne	Procentuální vyjádření (zaokrouhleno na dvě des.místa)	
			Ano	Ne
Používáš při kontrole cvičných diktátů, při výuce nebo při samostatné práci Pravidla českého pravopisu?	19	22	46,34	53,66
Považuješ znalost českého pravopisu za důležitou?	38	3	92,68	7,32
Máte doma Pravidla českého pravopisu?	33	8	80,48	19,52
Máte doma Slovník spisovné češtiny?	14	27	34,14	65,86
Myslíš si, že pravopisné dovednosti ovlivňují nejvíce tvoji známku z českého jazyka?	36	5	87,80	12,2
Dbáš na pravopis i v jiných předmětech? (Např. Přírodověda, Vlastivěda, Matematika aj.).	30	11	73,17	26,83
Sledují učitelé pravopis i v jiných předmětech než je český jazyk?	37	4	90,27	9,73

Žáci pátého ročníku zhruba v polovině případů užívají při kontorlách, při výuce nebo při samostatné práci pravidla českého pravopisu. Pozitivní je dle mého názoru tvrzení, že téměř v 90% považují žáci znalost pravidel pravopisu za důležitou. Pravidla českého pravopisu nemá doma 8 žáků. Oproti tomu Slovník spisovné češtiny má doma pouze 14 dětí.

Pouze pět dětí si myslí, že pravopisné dovednosti neovlivňují nejvíce jejich známku z českého jazyka. Asi 90% učitelů sleduje pravopis i v jiných předmětech. Téměř každý čtvrtý žák nedbá na pravopis v jiných předmětech.

11.3.2. Dotazník pro vyučující českého jazyka

Dotazník pro vyučující českého jazyka byl předložen šesti učitelům prvního stupně a pěti učitelům druhého stupně ZŠ. Byly předloženy dva druhy dotazníků.

Otázky z dotazníku pro vyučující českého jazyka na prvním stupni ZŠ:

Domníváte se, že úroveň znalosti pravopisu za posledních pár let klesá či stoupá?
Jeví žáci zájem o pravopis?

Myslíte si, že moderní komunikace (sms apod.) ovlivňuje výuku a používání naučených pravopisných dovedností v praxi?

Mají žáci zájem o učivo vyjmenovaných slov?

Používáte v hodinách jazyka Pravidla českého pravopisu a Slovník spisovné češtiny?

Navrhujete žákům možnost používání Pravidel českého pravopisu a Slovníku spisovné češtiny?

Otázky z dotazníku pro vyučující českého jazyka na druhém stupni ZŠ:

Domníváte se, že úroveň znalosti pravopisu za posledních pár let klesá či stoupá?
Jeví žáci zájem o pravopis?

Myslíte si, že moderní komunikace (sms apod.) ovlivňuje výuku a používání naučených pravopisných dovedností v praxi?

Používáte v hodinách jazyka Pravidla českého pravopisu a Slovník spisovné češtiny?

Navrhujete žákům možnost používání Pravidel českého pravopisu a Slovníku spisovné češtiny?

Vyhodnocení dotazníku pro vyučující český jazyk na 1.stupni ZŠ

Otázka	Ano (spíše stoupá)	Ne (spíše klesá)	Procentuální vyjádření (zaokrouhleno na dvě des.místa)	
			Ano	Ne
Domníváte se, že úroveň znalosti pravopisu za posledních pár let klesá či stoupá?	1	5	16,70	83,30
Jeví žáci zájem o pravopis?	2	4	33,33	66,67
Myslíte si, že moderní komunikace (sms apod.) ovlivňuje výuku a používání naučených pravopisných dovedností v praxi?	5	1	83,33	16,70
Mají žáci zájem o učivo vyjmenovaných slov?	6	0	100	0
Používáte v hodinách jazyka Pravidla českého pravopisu a Slovník spisovné češtiny?	6	0	100	0
Navrhujete žákům možnost používání Pravidel českého pravopisu a Slovníku spisovné češtiny?	5	1	83,33	16,70

Podle pedagogů ~~na~~, kteří vyučují český jazyk na 1. stupni ZŠ, úroveň znalosti pravopisu klesá. Žáci jeví o pravopis zájem asi z jedné třetiny. Z tabulky je také zřejmé, že dle vyučujících na 1. stupni ZŠ moderní komunikace (sms, e-maily aj.) ovlivňují výuku a používání naučených pravopisných dovedností v praxi.

Ovšem, dle mého názoru je velmi pozitivní, že žáci jeví zájem o výuku vyjmenovaných slov. Podle učitelů českého jazyka je zájem o vyjmenovaná

slova stoprocentní. Dalším pozitivem je to, že dle vyjádření vyučujících je v hodinách používán Slovník spisovné češtiny a ve valné většině i navrhují žákům využití Pravidel českého pravopisu a Slovníku spisovné češtiny.

Vyhodnocení dotazníku pro vyučující český jazyk na 2. stupni ZŠ

Otázka	**Ano** (spíše stoupá)	**Ne** (spíše klesá)	Procentuální vyjádření (zaokrouhleno na dvě des.místa)	
			Ano	**Ne**
Domníváte se, že úroveň znalosti pravopisu za posledních pár let klesá či stoupá?	2	3	40,00	60,00
Jeví žáci zájem o pravopis?	2	3	40,00	60,00
Myslíte si, že moderní komunikace (sms apod.) ovlivňuje výuku a používání naučených pravopisných dovedností v praxi?	4	1	80,00	20,00
Používáte v hodinách jazyka Pravidla českého pravopisu a Slovník spisovné češtiny?	5	0	100	0
Navrhujete žákům možnost používání Pravidel českého pravopisu a Slovníku spisovné češtiny?	4	1	80,00	20,00

Na druhém stupni ZŠ už jsou názory na úroveň znalosti pravopisu jiné. 40 % dotazovaných učitelů druhého stupně uvádí, že úroveň znalosti pravopisu spíše stoupá. Stejné množství pedagogů uvádí, že žáci jeví zájem o pravopis. Moderní komunikace, jako faktor, který ovlivňuje znalost a užívání pravopisu, je i na druhém stupni vnímán ve většině jako faktor rozhodující. I na druhém

stupni se v hodinách užívají Pravidla českého pravopisu a Slovník spisovné češtiny. Pouze v jednom případě pedagogové druhého stupně nenavrhují žákům používání Pravidel českého pravopisu či Slovníku spisovné češtiny.

Jak na prvním i na druhém stupni používají pedagogové Slovník spisovné češtiny a Pravidla českého pravopisu. Stejně tak si obě skupiny pedagogů myslí, že moderní komunikace ovlivňuje úroveň znalosti pravopisu.

12. Didaktické a jiné pomůcky k výuce vyjmenovaných slov

12.1. DiPO – Vyjmenovaná slova

Autor Mgr. Jiří Zibura

Vydalo OLDIPO s.r.o.

Pomůcka je vhodná pro upevňování a opakování vědomostí a dovedností netradičním způsobem. Rozvíjí zodpovědnost žáků díky možnosti vlastní kontroly. Je tu motivace k doplnění vědomostí i dovedností. Nedochází k fixaci chyb, protože žák dostává bezprostředně zpětnou vazbu správnosti své práce.

Pomáhá žákům učit se pracovat samostatně, uvědomovat si chyby a odstranit pocit strachu z chyb.

Je to variabilní, rychlá, jednoduchá a multisenziorální pomůcka. Při činnosti s touto pomůckou žáci rozvíjejí své percepční schopnosti, jemnou motoriku, prostorovou orientaci, mezismyslové vnímání a slovní zásobu. Pomůcka podporuje samostatnost a sebehodnocení.

Hlavním přínosem této soupravy je možnost ověřit si správnost splnění úkolu – psaní i/y po obojetných souhláskách uvnitř slova. Kontrolu provádí žák sám nebo ji provádí spolužák.

Součásti didaktické pomůcky DiPO

Pomůcka se skládá ze dvou hlavních částí – pracovní desky a kartiček (viz zde P6) .

Pracovní deska je vyrobena z kartonu, který je oboustranně laminovaný. Barevná pole ve středu desky s vepsanými písmeny slouží jako cílová oblast třídění kartiček.

Soubor obsahuje 611 kartiček. Každá kartička je potištěna z obou stran. Na líci kartičky je slovní spojení s vynechanými i/y. Rub kartičky je lemován barevným rámečkem – červeným u slov s *i* a modrým u slov s *y*. Plocha kartičky je rozdělena na několik částí – polí.

U příbuzných slov je modře vyznačen kořen slova s *y*.V ostatních případech je i vyznačeno červenou barvou.

Žáci se také učí pracovat se symboly, která jim napovídají, zda je to slovo vyjmenované, příbuzné nebo není

Další možnosti využití DiPO – Vyjmenovaná slova

- Procvičování hláskové a slabičné stavby slova
- Práce s kořenem slova
- Práce s předponou a příponou
- Vytváření skupin příbuzných slov
- Nejrůznější didaktické a zábavné hry (např. hry typu televizního Kufru)

Dalšími pomůckami, které na naší základní škole používáme jsou DiPO – Podstatná jména, DiPO – Slovní druhy, DiPO – Shoda přísudku s podmětem a DiPO – Slovesa. V těchto pomůckách je systém práce obdobný jako v DiPO – Vyjmenovaná slova.

12.2. Program Terasoft Český jazyk I. – Pravopis

Tento program umožňuje uživatelům zdokonalit se v problematice druhů slov, přídavných jmen, shody přísudku s podmětem, velkých písmen, pravopisu s/z, pravopisu „ě“, podstatných jmen, spodoby hlásek a hlavně pak vyjmenovaných slov. CD-ROM obsahuje tiskový modul, kde se všechna cvičení mohou vytisknout.

My se zde zmíníme více pouze o části CD-ROMu, která je věnována vyjmenovaným slovům.

Po otevření podčásti *Vyjmenovaná slova* se objeví dialogové okno, které nabízí možnost výběru. A sice *Test, Psaní y/i po ... a Procvičování.*

V části *Test* si můžeme vybrat, jaké výrazy budou testovány (procvičování vyjmenovaných slov po b, l, m, p, s, v, z). Testování je omezeno časem. Časový limit je možné nastavit na 3 až 60 sekund. Možné je také zvolit počet procvičovaných jevů (1 až 99). Po skončení je možné test vyhodnotit.

Existuje možnost pracovat s vyjmenovanými a příbuznými slovy po jednotlivých hláskách/písmenech nebo jenom komplexní procvičování. Zařazena jsou pochopitelně i slova s i/í po obojetných souhláskách.

Psaní y/i po ... je další částí CD-ROMu. Obsahuje výukový modul. V něm se uživatel může zdokonalit v procvičování psaní y/i po obojetných souhláskách. Princip procvičování je podobný jako testování v části *Test.* I zde může uživatel svůj test vyhodnotit.

Procvičit si znalost psaní i/y po obojetných souhláskách si uživatel může v části *Procvičování.*

Velmi užitečnou funkcí tohoto programu je část *Tisk pravopisných cvičení.* V přehledném menu si uživatel vybere cvičení, které chce vytisknout. Toto vytiskne buď doplněné (např. jako svůj kontrolní materiál) nebo jako nedoplněné (případný test pro žáky).

Program umožňuje převod do formátu doc. (MS – WORD). Toto umožňuje práci se cvičeními i na PC, které není programově vybaveno produktem TS Český jazyk I. – Pravopis.

13. Výpočetní technika ve výuce českého jazyka a vyjmenovaných slov na prvním stupni základní školy

V současné době vzrůstá význam komunikace a informovanosti. Počítače se stávají nedílnou součástí běžného života. Bez nich by byl téměř nemyslitelný pokrok například v přírodních vědách či v humanitních oborech, jsou nápomocné při řízení podniků, sestavují předpověď počasí atd. Jsou zkrátka nepostradatelné.

Vznikají proto stále dokonalejší počítače a jejich vybavení. Funkce počítače jako textového editoru se rozšiřují (např. i základní verze všech textových editorů obsahují kontrolu pravopisu).

Počítače urychlují a zlepšují práci. Slouží však ale i k zábavě a poučení. A tak není divu, že se stávají pro mladou generaci samozřejmostí. I s tímto musí učitel ve škole počítat a využít toto ve výuce (i jazykové).

13.1. Využití počítačů ve výuce českého jazyka na prvním stupni základní školy

Využívání počítačů ve výuce českého jazyka je stále více se rozšiřující jev. Učitelé 1.stupně si vědomi velkého boomu počítačové techniky a práci na počítači do výuky stále více zařazují. Ovšem zařazování do výuky by nebylo možné bez produkce kvalitních výukových programů pro český jazyk (a ne jenom pro něj).

Ve svých hodinách českého jazyka používám při procvičování či opakování vyjmenovaných slov výukový program softwarové firmy TeraSoft. Jedná se o výukový CD-ROM Český jazyk – Vyjmenovaná slova. Tento CD-ROM je

součástí celé sady CD-ROMů. Ta obsahuje ještě diktáty a pravopisná cvičení, rozbory souvětí aj.

14. Projekt Vyjmenovaná slova

14.1. Základní informace o projektu

Projektu se zúčastnili všichni žáci IV. A třídy ZŠ Hradecká v Telči. Projekt byl zaměřen na opakování a upevnění učiva o vyjmenovaných slovech. Žáci vyhledali v dostupné literatuře informace o obsahu jednotlivých vyjmenovaných slov a zpracovali je na jednotlivé karty, barevně rozlišených podle témat.

14. 2. Témata

Matematika

Sbírka úloh, ve které budou zastoupena vyjmenovaná slova (budou zakomponovaná v zadání slovní úlohy).

Český jazyk

Zásobník cvičení na zopakování vyjmenovaných slov (část procvičovací a část diktátová).

Přírodověda, Vlastivěda, Výtvarná výchova a Pracovní činnosti

Žáci budou vytvářet kartičky se zvířaty, městy (popř. vesnicemi v okolí našeho města nebo v celé ČR) a místy. Na každé z kartiček bude vždy obrázek, popř. fotografie s krátkým popisem.

Po dokončení budou všechny kartičky svázány do jedné knihy.

14.3. Pomůcky potřebné pro realizaci projektu

- obrázky, popř. fotografie zvířat
- PC popř. notebook, tiskárna, scanner, digitální fotoaparát, kopírovací stroj)
- psací potřeby, potřeby na kreslení, malování apod.
- CD přehrávač – relaxační hudba
- dostatečné množství papíru (psaní načisto a nanečisto)

14.4. Realizace projektu

Práce na projektu trvaly 7 dní.

Po úvodní části, kde byli žáci seznámeni s celým projektem, se hned pustili do práce na projektu. Vlastnímu začátku předcházela důkladná příprava:

1. Vypsání názvů měst a míst v České republice (samostatně s vyjmenovanými a jimi příbuznými slovy).
2. Vypsání názvů zvířat tuzemských i zahraničních ((samostatně s vyjmenovanými a jimi příbuznými slovy).
3. Tvorba týmů
4. Tvorba kartiček (ilustrace atd.)
5. Tvorba fotodokumentace
6. Tvorba „knihy" – svázání

14.5. Hodnocení projektu

Žáci po celou dobu pracovali v příjemné atmosféře. Byl kladen důraz na týmovou práci a spolupráci mezi jednotlivými týmy. Některé části projektu vypracovávali žáci i doma. Celý projekt hodnotím jako zdařilý. Žáci si upevnili znalost vyjmenovaných slov jiným způsobem než psaním diktátů, doplňovaček, křížovek a jiných gramatických cvičení. Ukázky z „knihy" jsou uvedeny zde v příloze (viz P8) P7.

Projekt **Vyjmenovaná slova** je část „sbírky" učiva o českém jazyce. Třída IV. A v hodinách českého jazyka vytváří projektovou metodou i „knihu" diktátů a samostatně i „knihu" o slovních druzích.

Závěr

Diplomová práce **Vyjmenovaná slova v současné škole** vychází z teoretických poznatků z české mluvnice i z didaktiky českého jazyka. Je podložena i vlastními zkušenostmi autora z učitelské praxe na 1. stupni základní školy.

Teoretické poznatky mohou sloužit zájemci o hlubší poznání problematiky vyjmenovaných slov jako specifické záležitosti české mluvnice i českého pravopisu.

Kapitoly věnované výzkumu a moderním pomůckám (DiPO, CD-ROM TeraSoft Český jazyk – Pravopis I.) jsou vhledem do praxe současné základní školy. Závěry výzkumu mohou být i jistou inspirací pro širší výzkum.

Současné školství v České republice prochází přípravou na praxi podle rámcových vzdělávacích programů. Určitým pokusem o realizaci mezipředmětových vztahů je práce s vyjmenovanými a s nimi příbuznými slovy na „knize", kde žáci ve skupinách hlouběji pátrali po významech vyjmenovaných slov.

Práce se opírá o dostupnou a odbornou literaturu k problematice

Literatura

Brabcová, R.: *Novinky z pravopisu a tvarosloví.* Dobřichovice, Kava-Pech 1996.

Čech, E., Kaňka, J.: *Píšeme správně česky.* Praha, SPN 1969.

Čechová, M. a kol.: *Čeština – řeč a jazyk. Praha*, ISV 1996.

Čechová, M., Styblík, V.: *Čeština a její vyučování.* Praha, SPN 1998.

David, M.: *Kapitoly z didaktiky českého jazyka na 1. stupni ZŠ.* Č. Budějovice 2001.

Dvorský, L.: *Český jazyk.* Nakladatelství ALTER 1995, ISBN 80-85775-29-8.

Dvořáková, Zd.: *Malý mluvnicko-pravopisný rádce pro 2. – 5. ročník základních škol.* Praha, SPN 1996, ISBN 80-85037-16-6.

Hauser, P., Ondrášková, K.: *Základy didaktiky českého jazyka pro první stupeň základní školy.* Brno, Masarykova univerzita 1991.

Hauser, P.: *Nauka o slovní zásobě*, Praha, SPN 1980.

Havlová, I., Hedvičáková, J.: *Jazyková cvičení pro stupdující učitelství 1. stupně základní školy I. Hláskosloví, pravopis.* Praha, UK 1983.

Havránek, B., Jedlička, A.: *Česká mluvnice.* Praha, SPN 1988.

Havránek, B., Jedlička, A.: *Stručná mluvnice česká.* Praha, Fortuna 1996.

Jelínek, J., Styblík, V.: *Čtení o českém jazyku.* Praha, SPN 1971.

Kelišová, D.: *Vyjmenovaná slova.* Praha, Nakladatelství LINX & spol., ISBN 80-902311-1-X.

Konopková, L.: *Jazyková cvičení pro studující učitelství 1. – 4. roč. základní školy IV. Nauka o slovní zásobě, tvoření slov.* Praha, UK 1984.

Krobotová, M.: *Základy českého pravopisu a pravopisná cvičení.* Olomouc, Univerzita Palackého, Pedagogická fakulta 1992.

Můhlhauserová, H.: *Pracovní sešit pro 3. ročník.* Brno, Nová škola 2005, ISBN80-85607-62-X.

Můhlhauserová, H.a kol.: *Český jazyk 3 – učebnice pro 3. ročník základní školy.* Brno, Nová škola 2002, ISBN 80-85 607 – 38 – 7.

Polnická, M.: *Vyjmenovaná slova – pracovní sešit pro 3. a 4. ročník.* Brno, Nová škola, 2003, ISBN 80-85607-48-4.

Robotová, M., Jodasová, H.: *Lexikologie a tvoření slov. Cvičení z českého jazyka.* Olomouc, Univerzita Palackého, Pedagogická fakulta 2002.

Slovník spisovného jazyka českého I – IV. Praha, Academia 1960-1971.

Styblík, V. a kol.: *Český jazyk pro 3. ročník ZŠ.* Praha, SPN 2005.

Styblík, V. a kol.: *Vyjmenovaná slova – cvičení pro 1. i 2. stupeň základní školy.* SPN, Praha 1999.

Zimová, L., Beránková, E., Havlíčková, J., Košťálová, V., Soukeníková, V., Štachová, V.: *Učíme se pravopis.* Praha, Fortuna

Pomocné materiály

Výukový software TeraSoft Český jazyk I. – pravopis. Terasoft 2003

Zibura, J.: *DiPO – Vyjmenovaná slova*. Nakladatelství OLDIPO, s.r.o.

Přílohy

P1 Ukázka z Pravidel českého pravopisu (1848)

P2 Dotazník pro vyučující českého jazyka (1. stupeň)

P3 Dotazník pro vyučující českého jazyka (2. stupeň)

P4 Dotazník pro žáky 5. ročníku základní školy

P5 Vysvětlení slov bystřina, lýko, podmítka

P6 Informace k didaktické pomůcce DiPO-Vyjmenovaná slova

P7 Ukázka z „knihy" Vyjmenovaná slova

P8 Novinový článek *„Děti si zvykají na techniku a píšou čím dál hůř"*

P9 Tabulka na doplňování vyjmenovaných slov a slov, která mezi vyjmenovaná slova nepatří.

Josefa Bulíra
1848

Prawidla
českého prawopisu,

praktickými příklady wyswětlená,

pro

učitele českých škol,

zwlášť

pro kandidáty auřadu učitelského.

MUSEUM KRÁL MĚSTA PELHŘIMOVA
K·K·S·BUCH·VERL.

Prodáwají se neváz. za 4 kr. stř.
wáz. na hřbetě w kůži za 7 kr. stř.

S nejmilostiwější swobodau cís. král. Apošt. Milosti.

W Praze, 1848.

W cís. král. škladu normálních školních knih
w Jesuitské ulici čísl. 190—1.

P1

§. 6. Rozličná slowa, z gakých każdá řeč sestáwati může, gmenugeme částky řeči. Gest gich dewět:

1. Hlawnj slowo,
2. přjdawné slowo,
3. čjslo,
4. náměstka,
5. časoslowo,
6. přjslowce,
7. předslowce,
8. pogislowce,
9. citoslowce.

Některá z nich w mluwenj rozličně změňugeme, a ta změnitedlná, některá se ale w řeči nikdy neměnj, a ta nezměnitedlná gmenugeme. K oným patřj: Hlawnj slowo, přjdawné slowo, čjslo, náměstka, časoslowo; ostatnj k těmto. Toto slow w řeči proměňowánj sluge skloňowánj (uchylowánj), a pjsmeny neb slabiky, pomocj kterých se toto proměňowánj (skloňowánj) dige, slowau skloňowacj pjsmeny neb skloňowacj slabiky.

Dřjwe o změnitedlných, potom teprw o nezměnitedlných částkách řeči gednati budeme.

Oddjl prwnj.

O změnitedlných částkách řeči.

Hlawa prwnj.

1. Hlawnj slowo.

§. 7. Slowa, kterými se někaké osobě nebo wěci gméno dáwá, gmenugeme hlawnj slowa. U p. Čech, hoch, woda, krew, datel.

Hlawnj slowa gsau buď

a) wlastnj gména, t. g. gména, která se toliko gedné gediné osobě neb wěci dáwagj: u p. Wáclaw, Ludmila. Takowá gsau gména křticj, přjgmenj, gména národů, zemj, wrchů, řek, měst, wesnic, a t. d. U p. Swatý Ambrož. Turci. Krkonosse. Řeka Labe. Praha.

b) obecná gména. Ta dáwáme těm wěcem, které pro gegich podobnost za stegné powažugeme: u p. ják, kregčj, tesař.

c) slowa, znamenagjcj někakau wlastnost neb staw, který si od wěci samé oddělený myslime, u p. pilnost, sličnost, hluchota.

§. 8. Na każdém hlawnjm slowu slussj pozorowati na 1) pohlawj, 2) počet a 3) pád.

Pozn. 1. Má-li se **d, u, t** wyſlowiti měkce, znamenáme to prauzkem (**ď, ň, ť**); následuge-li po nich ale **i, e, ě**, tento prauzek se nedělává. U p. Na ſwěte nenj nic ſtálého. Giž **děti** magj dobrému zwykati.

Pozn. 2. **Při** prodlužuge se w ſloženj se ſlowy hlawnjmi, a od nich odwozenými; ale ſtogi-li pro ſebe, nebo ſpoguge-li se s časoſlowy, piſſe se s **i**. U p. **Při** gidle ſluſſno mjrným býti. Mnohý žák **při**chází pozdě do ſkoly. Poſluſſnoſt geſt Bohu **při**gemněgſſj, nežli oběti. Děti nezbedné bywagj **při**ſně treſtány.

Pozn. 3. Předſlowce **wy** prodlužuge se w ſloženj s hlaw. ſlowy, a w odwozených, ne wſſak w ſloženj s časoſlowy. U p. Každý aul má ſwůg **wý**let. **Wy**mluwil Petrowi, že uloženau práci new**y**konal.

Pozn. 4. Koncowky **iwa, iwo, ina, inec, iſko, iſſtě, idlo** w ſlowech tří- a čtyrſlabičných, a koncowka **ice** we tří- a čtyrſlabičných, magj **i**; ale koncowky **ík, íček, jř, jc, jn, jm** magj **j**; ſlowa přjdawná 1. způſobu magj w 2. a 3. pádu množ. počtu **ých, ým**, 2. způſobu **jch, jm**; koncowky **mi, ami, emi** magj wždy **i**; **owi** w 3. pádu gedn. počtu, a u živ. w 1. pádu množ. počtu má wždy **i**, u neživotných ale má 1. pád množ. počtu **owy**; pogiſſowce **li** (mjſto geſtli), a časoſlowo pohlawj mužſk. wždy **i**, ženſkého ale

y; **gi** w druhém ſtupni přjſſowcj, a w 1. oſobě gedn. počtu časoſlow na **gi**, má wždy **i**, w 3. oſobě množn. počtu ale **j**; 3. pád gedn. poč. oſobnj náměſtky třetj oſoby má **gi**, čtwrtý ale **gi**; 7mý pád ged. muž. téže náměſtky **gim**, 3. pád množ. ale **gim**. U p. Kopř**iwa**, klad**iwo**, row**ina**, owč**inec**, paſtwi**ſko**, kad**idlo**; holub**ice**, měděn**ice**; zahradn**ík**, ſlawíč**ek**, nožj**ř**, čeledj**n**, owčj**n**; weſel**ých**, kolm**ým**; Božj**ch**, Božj**m**; země**mi**, ryba**mi**; Petr**owi**, Petr**owy** (u p. nohy). Slunce, kdyko**li** wychází, wždy nám den přináſſj. Milu**gi** ſwé bratry a ſeſtry; oni mne ale nemilu**gj**. Dey **gi** puſtiti žilau, at **gi** ta nemoc nezachwátj.

3. po obogetných ſauhláſkách (§. 2.) piš

1) we kmenu wždy **i, j**, gako: **Bič**, bjda, fiala, fjk, liſſka, ljpa, miloſt, mjra, piwo, pljce, ſilný, ſjra, wjra, winu, zima, zjwám. Wygmi ale následugicj ſlowa, i ſe wſſemi od nich odwozenými; ta magj **y**:

b: by, byt (obydlj), bydlo (obydlj), babyka, bylina, bystrý, kobyla, obyčeg.

l: lyſý (lyſati, lyſák), lyſka (wodnj ptág), lyko (leyčj), mlynář, (mlýnice), plynu (wyplýwám), ſlynu, ſlyſſjm, blýſkám ſe.

m: myſl, (ſmyſl, myſſlénka), myſliwec, myš, ſmykati, mylný (omyl, mýlka), mygi (myč, pomyge), mydlář (mydliti).

P2

Dotazník pro vyučující českého jazyka (1. stupeň ZŠ)

Domníváte se, že úroveň znalostí pravopisu za posledních pár let klesá či stoupá?

Spíše klesá Spíše stoupá

Jeví žáci zájem o pravopis?

Ano Ne

Myslíte si, že moderní komunikace (sms., e-mail apod.) ovlivňuje výuku a používání naučených pravopisných dovedností v praxi?

Ano Ne

Mají žáci zájem o učivo vyjmenovaných slov?

Ano Ne

Používáte v hodinách českého jazyka Pravidla českého pravopisu a Slovník spisovné češtiny?

Ano Ne

Navrhujete žákům možnost používání Pravidel českého pravopisu a Slovníku spisovné češtiny?

Ano Ne

P3

Dotazník pro vyučující českého jazyka (2. stupeň ZŠ)

Domníváte se, že úroveň znalostí pravopisu za posledních pár let klesá či stoupá?

Spíše klesá Spíše stoupá

Jeví žáci zájem o pravopis?

Ano Ne

Myslíte si, že moderní komunikace (sms., e-mail apod.) ovlivňuje výuku a používání naučených pravopisných dovedností v praxi?

Ano Ne

Používáte v hodinách českého jazyka Pravidla českého pravopisu a Slovník spisovné češtiny?

Ano Ne

Navrhujete žákům možnost používání Pravidel českého pravopisu a Slovníku spisovné češtiny?

Ano Ne

P4

Dotazník pro žáky 5. ročníku základní školy

Používáš při kontrole cvičných diktátů, při výuce nebo při samostatné práci Pravidla českého pravopisu?

Ano Ne

Považuješ znalost českého pravopisu za důležitou?

Ano Ne

Máte doma Pravidla českého pravopisu?

Ano Ne

Máte doma Slovník spisovné češtiny?

Ano Ne

Myslíš si, že pravopisné dovednosti ovlivňují nejvíce tvoji známku z českého jazyka?

Ano Ne

Dbáš na pravopis i v jiných předmětech? (Např. Přírodověda, Vlastivěda, Matematika aj.).

Ano Ne

Sledují učitelé pravopis i v jiných předmětech než je český jazyk?

Ano Ne

P5

bystřina, -y ž *prudký horský potok*

lýk/o, -a, řidč. **lýčí,** s **1.** *pletivo pod kůrou stromů rozvádějící organické živiny* **2.** *provazce z pletiva někt. Stromů užív. jako tech. materiál:* kabelka z l-a, l-í; svázat roub l-em; **-ový** příd.

podmítka, -y ž *mělká orba ihned po sklizni*

Zdroj: Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost. Praha, Academia 2001

Bystřina	Je to potůček, který protéká okolím
	Řeka
	Potůček
	Něco jako potok, říčka
	Horský potok
Lýko	Něco podobného slámě, jsou toho všelijaké barvy, používá se na okrasu
	Je to dřevo z nějž se vyrábí boty, stoly, atd.
	Ze stromů (pod kůrou)
	Provaz
	Přírodní provaz
	Lýko = strom
	Je na stromě, a nebo jako nitka
	Strom lýkem čerpá vodu, lýko je to kůra stromů

Lýko na noze

Když řízneme do stromu, vyteče lýko

Část stromu

Z pampelišky

Podmítka Něco jako omítka

Podmetání něčeho

Zametání listí

Zastřihávání větví ovocných stromů

Orba, která se dělá hned po tom, co se sklidí

P6

OLDIPO s.r.o. a autor produktu Mgr. Jiří Zibura
představuje Vám učitelům českého jazyka
didaktickou pomůcku

OLDIPO s.r.o.
tř. Svornosti 57
779 00 Olomouc
tel/fax: 585 204 055
mobil: 777 21 35 35, 777 21 36 36
e-mail: oldipo@quick.cz
web: http://www.mybox.cz/oldipo
IČO: 25396706
DIČ: 379-25396706

DiPo – vyjmenovaná slova

SOUČÁSTI PRODUKTU

PRACOVNÍ DESKY

Pracovní deska je vyrobena z desek z tvrdého kartonu oboustranně laminovaného. Barevná pole ve středu desky s vepsanými písmeny slouží jako cílová oblast třídění množiny kartiček. Aby žákovi byla poskytnuta opora, je na desce uveden přehled vyjmenovaných slov. V soupravě jsou dodány 4 pracovní desky.

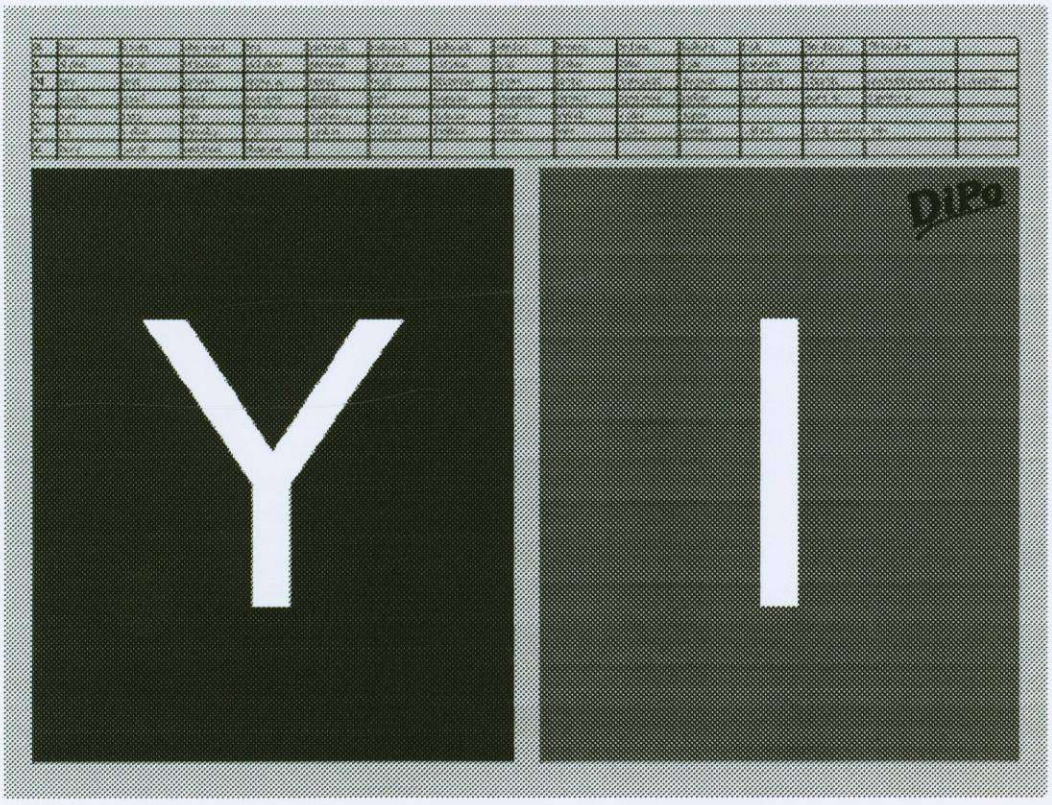

KARTIČKY

Dodaný soubor obsahuje 611 kartiček

Vyjmenovaná slova	B	L	M	P	S	V	Z
Počet kartiček	101	110	102	87	85	96	30

Každá kartička je potištěna z obou stran. **Na líci kartičky** je slovní spojení s vynechaným i/y. **Rub kartičky** je lemován barevným rámečkem v červené barvě (u slov s i), nebo barvě modré (u slov s y). Plocha rubu kartičky je rozdělena na několik polí, jejichž význam je zřejmý z ukázky.

Kartičky jsou číslovány pro usnadnění event. roztřídění při pomíchání dvou souborů dohromady.

U příbuzných slov je modře vyznačen kořen slova s y. V ostatních případech je i vyznačeno červenou barvou. U příbuzných slov je uvedeno, od kterého vyjmenovaného slova jsou odvozena. V okně nápovědy jsou, je-li to třeba, děti upozorněny na význam slova v použité vazbě a na možnou záměnu se slovy podobně znějícími, ale s odlišným pravopisem. Je tak zdůrazněna závislost pravopisu na významu slova.

S ohledem na děti se čtenářskými problémy jsou pro zjednodušení použity místo textu *vyjmenované slovo, příbuzné slovo, není vyjmenované slovo, není příbuzné slovo* jednoduché symboly:

Každé dítě pracuje s nápovědou na rubové straně kartičky individuálně, podle své úrovně a potřeby.

NÁVOD PRO PRÁCI

Práce s DiPo je jednoduchá a děti si postup okamžitě osvojí. Učitel rozhodne, zda vybere soubor kartiček on nebo si soubor určí dítě samo podle svých potřeb. Srovná všechny kartičky nebarevnou, lícovou stranou k sobě. Po přečtení otázky se rozhodne, do kterého pole kartičku vloží barevnou stranou dolů. Po zpracování celého souboru (nebo kdykoliv potřebuje) přistoupí ke kontrole. Je jen na učiteli, jakým způsobem bude dítě pracovat. Žáci mohou také pracovat ve dvojicích u jedné desky nebo tak, že jeden žák zkouší druhého přímo a jeho odpověď kontroluje sledováním rubové strany kartičky. Způsobů práce je mnoho.

Soubor obsahuje 611 kartiček. Najdete na nich příklady všech používaných vyjmenovaných slov tak, jak jsou uvedena v současně platných Pravidlech českého pravopisu. Do výběru nebyla zařazena slova typu *sumýš, vyza, slynout...*, vzhledem k jejich malé frekventovanosti v běžném jazyce.

Ke každému souboru jsou dodány prázdné kartičky, do kterých si každý učitel může doplnit vlastní oblíbené vazby a příklady, nebo doplnit event. ztracené kartičky. Povrchová úprava umožňuje doplnění libovolných nápovědných znaků a odkazů na kartičky i desky fixem. Učitel si tak může pomůcku „doladit" podle svého. I to je jedna z vlastností, která je pro DiPo typická a je vysoce hodnocena kreativními učiteli. Pomůcku můžete použít i pro zkoušení, ale je určena především pro intenzivní výcvik a rychlejší pochopení této rozsáhlé a obtížné látky. Pomůcka je jednoduchá, proto je možné i její využití v domácí přípravě dětí.

KONTROLA SPRÁVNOSTI

Kontrola správnosti je okamžitá a velmi jednoduchá. Barva kartičky musí odpovídat barvě pole, do kterého byla umístěna. Jediným rozhrnutím v dlani ověříte správnost zařazení celé množiny kartiček bez ohledu na množství. **Jednodušeji to už nejde.** Se skupinou chybně zařazených kartiček pak může dítě pracovat dál podle pokynů učitele. Je-li úkolem vytvoření množiny příbuzných slov, najde žák odpověď v identifikačním poli konkrétního vyjm.slova.

DALŠÍ MOŽNOSTI VYUŽITÍ

Uvedený návod je pouze orientační. Zkušenosti z práce s úvodní pomůckou celé série DiPo-podstatná jména prokázala vysokou tvořivost českých učitelů a českých dětí a mnohostrannost použití naší pomůcky. Velké množství kartiček přímo vybízí k dalšímu didaktickému využití. Soubor lze využít například:

- k procvičování hláskové a slabičné stavby slova, k práci s kořenem, předponou a příponou
- k nácviku čtení už od 1. třídy, zejména při výuce genetickou metodou
- tvoření vět
- vytváření skupin příbuzných slov
- k nejrůznějším didaktickým i zábavným hrám (například hry typu televizního Kufru)

Vaše názory a zkušenosti jsou pro nás nesmírně důležité. Rádi proto uvítám vaše náměty pro práci s DiPo a samozřejmě nápady na její vylepšení.

DiPo-vyjmenovaná slova navazuje na již vydaná *DiPo-podstatná jména.* Připravujeme *DiPo-slovní druhy, DiPo-shoda přísudku s podmětem, DiPo-slovesa, DiPo-násobilka.* Systém práce je ve všech dílech obdobný. Tak se stává *DiPo* otevřeným systémem finančně dostupným pro všechny školy v dostatečném množství.

Přejeme vám i dětem hodně zdaru při práci s DiPo.

OLDIPO s.r.o.

Mgr. Jiří Zibura
autor
Mgr. Alena Sedláková
ISŠ obchodu a služeb v Českých Budějovicích - recenzent

P7

laminka koupila 3 plyšové medvídky po 53 Kč,
igelitových pytlíků po 2 Kč. Kolik Kč maminka
platila?

Hypernově nabízeli žvýkačky za 29 Kč. Tescu nabízeli
ýkačky za 18 Kč. O kolik jsou žvýkačky v Tescu
nější?

obchodů pro zvířata měli 50 myší po 14 Kč. Když
upí zákazníci všechny myšky kolik obchod vydělá?

aminka měla 200 Kč. Koupila si 2 rohlíky za 1 Kč,
mléka za 20 Kč, 1 chleba za 10 Kč. Kolik maminka
aplatila? Kolik jí zbylo?

ysněk běžel a uběhl 2 km 1 den. 2 den uběhl 4 km
4 den 3 km. Kolik uběhl dohromady km?

aminka myla nádobí. Umyla 8 hrníčků, 10 hrnců,
vidliček, 15 nožů a 19 lžiček. Kolik umyla dohromady
dobí? Kterého nádobí umyla nádobí?

yšek měl narozeniny a maminka mu koupila 2 svetry,
alhoty a tatínek mu koupil 2 balíky bonbónů po 20 Kč
2 mikiny. Kolik dárků měl Zbyšek dohromady?

a šla na byliny. Nasbírala pelyněk, šípek a
rmánek. Kolik bylin nasbírala dohromady?

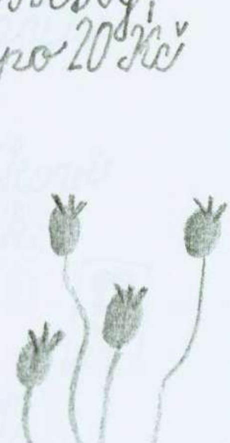

papírnictví mají výhodný balení igelitových
ytlíků po 10 ks za 5 Kč. Jednotlivě stojí každý 1 Kč.
lik zákazník ušetří při koupi výhodnýho balení?

yslivec vysadil na mýtině 5 smrků, 3 tisy, 12 borovic
1 jedli. Kolik stromů vysadil?

ník dostal od maminky 100 Kč. V obchodě se
vířaty si koupil 2 myšky po 10 Kč a pískomila
65 Kč. Kolik Kč utratil? Kolik Kč mu zbylo?

lese na stromě sedělo 5 sýčků. Za chvíli 3 odletěli
2 přiletěli. Kolik sýčků zůstalo na stromě?

mlýně měli 53 prázdných pytlů. Moukou naplnili
9 pytlů. Kolik prázdných pytlů jim zbylo?

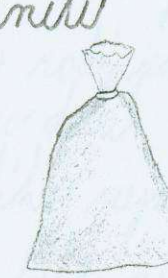

laboratoři firmy měli 128 zkumavek. Nezbední
íci rozbili 59 zkumavek. Kolik zkumavek jim zbylo?

obchodě měli 12 párů lyží a 3 plyšové medvídky.
olik kusů zboží měli dohromady?

Maminka koupila 5 balíčků po 10 žvýkaček.
atínek si vzal 1 balíček a 3 z balíčku dal Aničce.
olik maminka koupila žvýkaček? Kolik žvýkaček
bylo?

nička má v Přibyslavi babičku a dědečka. Dědečkovi
58 roků. Babička je o 5 roků mladší než dědeček.
olik let je babičce?

obchodě měli 30 bonbónů a 14 žvýkaček. Lukáš si koupil 12
bonbónů a 2 žvýkačky. Kolik zbylo v obchodě bonbónů?
lik zbylo v obchodě žvýkaček?

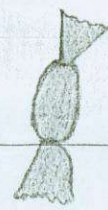

Dobytek

Prvním šelmem, který byl
zdomácněn byl před 9 000 lety
praotec. Dnes je chováno několik
miliard zvířat na celém světě v
mnoha plemenech. Poskytuje nejen
maso, ale také mléko - ze kterého
se vyrábí máslo, sýr a jogurt - a kůže.
Voli tahají pluhy a povozy.
Samice chované pro mléko se
nazývají dojnice a bývají chovány
asi 10 let. Dojnice obvykle rodí jedno
ročně tele, takže pak po dobu
10 měsíců poskytují mléko nejméně
dvakrát denně. Většina býků je
chována pro maso (hovězí). Masná
plemena jsou vyšlechtěna pro rychlé
přírustky a jakmile dosáhnou
zvířata vhodné velikosti, jsou
posílána na porážku

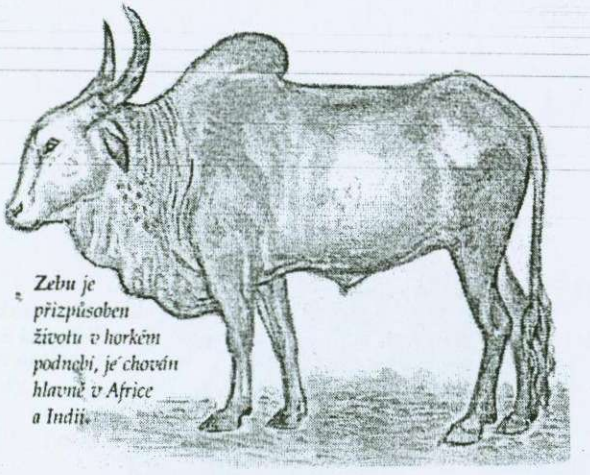

Zebu je přizpůsoben životu v horkém podnebí, je chován hlavně v Africe a Indii.

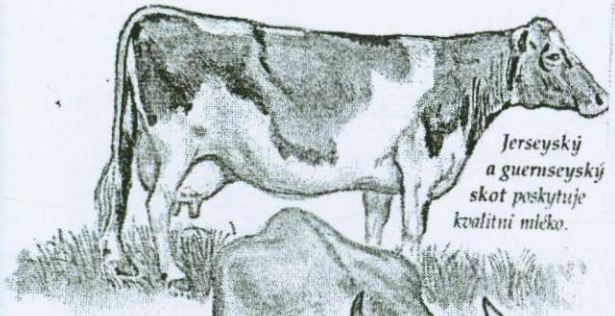

Jerseyský a guernseyský skot poskytuje kvalitní mléko.

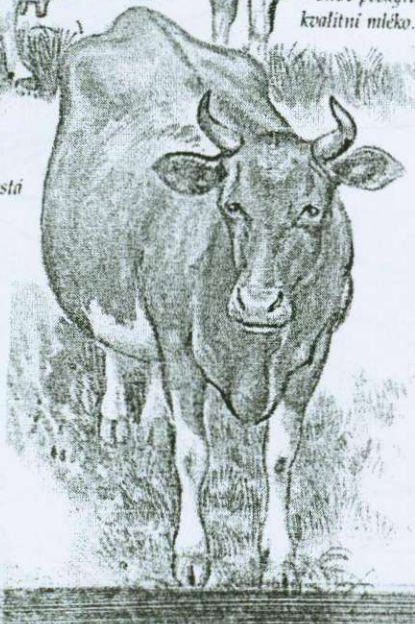

Strakatý skot je vhodný pro maso, protože zůlny dorůstá vysoké hmotnosti.

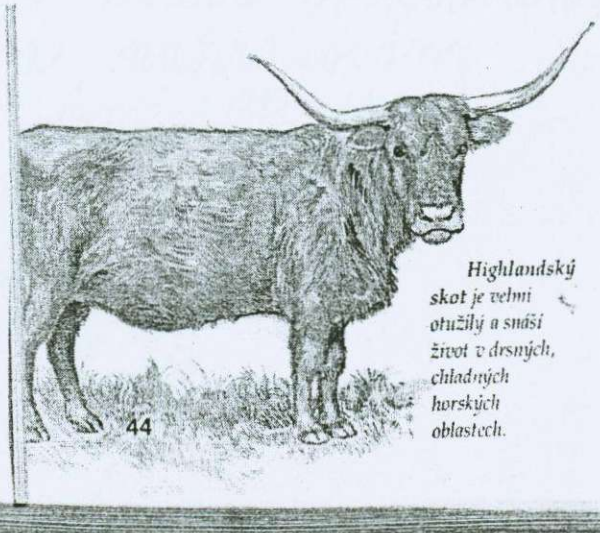

Highlandský skot je velmi otužilý a snáší život v drsných, chladných horských oblastech.

Hlemýžď zahradní

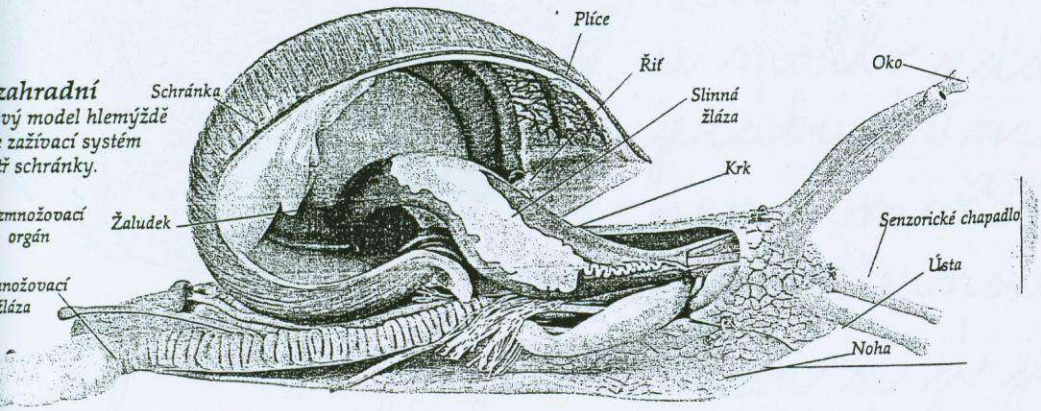

zahradní
vý model hlemýžď
zažívací systém
ř schránky.
množovací orgán
nožovací láza

Rozměňuje nejprve části rostlin radulou (1) je to jazyková páska, která je opatřena řadami zubů (2). Při požírání se radula pomocí svého opěrného aparátu (3) vysouvá z ústního otvoru (4). Když je radula nasazována dorsálně (5), škrábá rostlinný materiál a přenáší ho do přední části trávicí trubice (6). Zvětšení raduly ukazuje, že zuby jsou nasazeny jako lžíce bagru. Přední zuby radulý jsou stále obrušovány a nahrazovány novými ze spodu rostoucími.

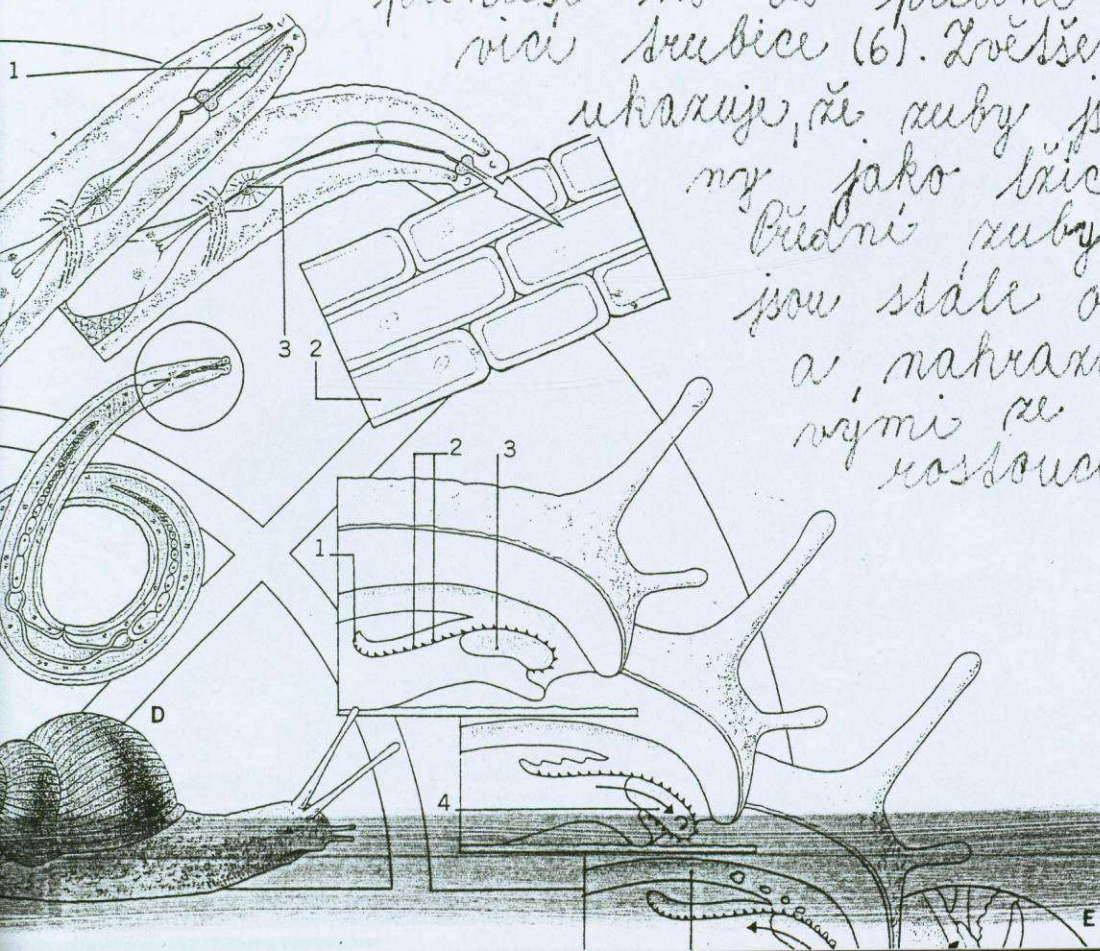

Lyska černá

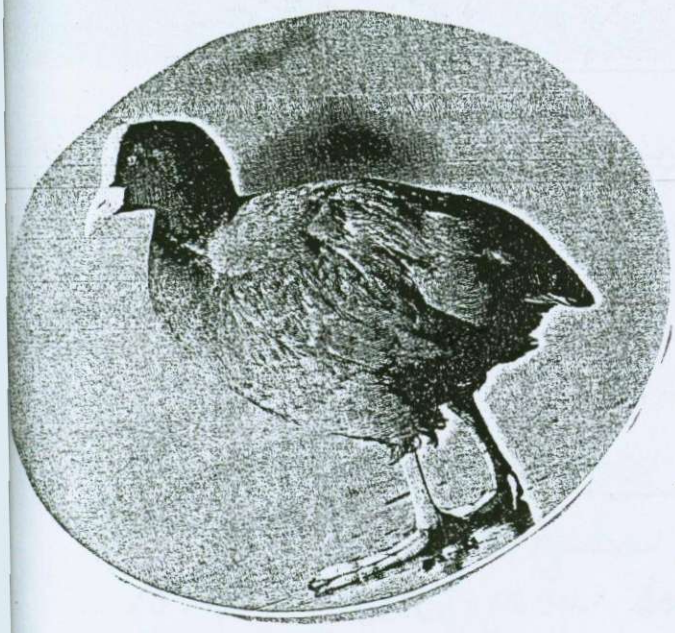

Lyska je velká asi
šířce pět centimetrů
Není so kachna, jak by
se mohlo zdát, ale příbuzn
ječábu! V našich krajích
není možné si splést
lysku černou s jiným ptáke
Podobá se jí její blízká
příbuzná, slípka zelenonohá. Ta je však menší,
hnědě zbarvená, s červenou lysinkou na
čele. Lyska černá je u nás hojně rozšířena
dokonce i ve velkých městech. V zimě se
sdružuje v celých
hejnech na nezamr-
zající vody. Na jaře
začínají lysky hnízdit

PTAKOPYSK PODIVNÝ

Ptakopysk

Prastarý, vysoce specializovaný savec ptakopysk je jedním z nejzajímavějších zvířat na světě. Snáší vejce, ale krmí svá mláďata mlékem.

Hnízdo ptakopyska

Samice ptakopyska si staví asi 15 cm nad vodní hladinou složitou chodbu s širokou komůrkou. Někdy staví i více chodeb aby oklamala nepřátele. Hnízdní komoru vystýlá eukalyptovými listy a zahřívá ji svým tělem. Obvykle snáší 2 vejce která mají měkké obaly jako vejce plazů.

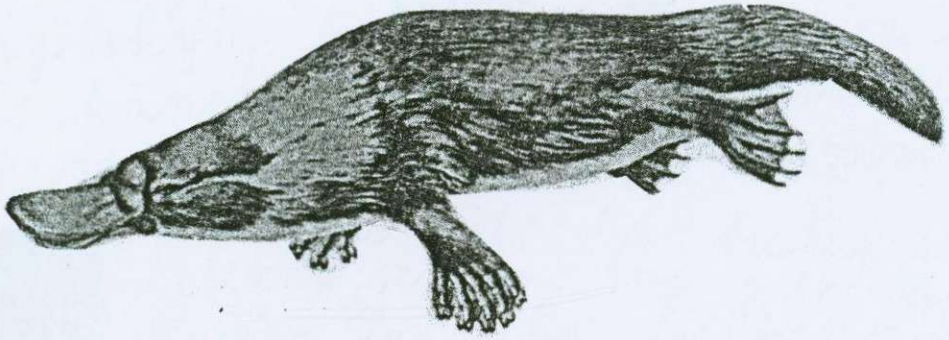

Litomyšl

rvní osídlení na území dnešní Litomyšle vznikalo podél veřejné obchodní cesty, zvané později Trstenická stezka. Písemně doložená historie města začíná koncem 11. století kdy tady kníže Břetislav II. - na místě zřejmě staršího slavníkovského hradiště, zmiňovaného Kosmovou kroniku již k roku 981 - založil buď kostel, nebo benediktinský řádový dům.

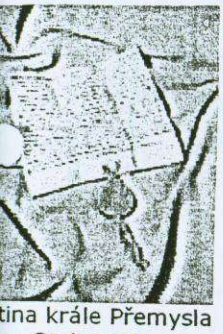

tina krále Přemysla Otakara I.

Klášter se stával důležitým střediskem pod ním u cesty vyrůstalo Loučné sídliště. V roce 1259 udělil Přemysl Otakar II. tomuto sídlišti městská privilegia a Litomyšli se stala oddanským městem. V roce 1344 oučastně s Pražským arcibiskupstvím - Litomyšli bylo zřízeno biskupství. Litomyšlským biskupem byl od roku 1353 kancléř Karla IV. Jan II. Středy, muž s velkým kulturním rozhledem

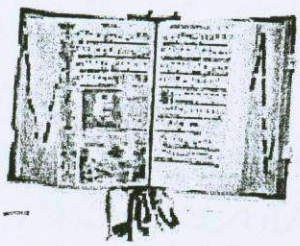

Graduál litomyšlský z roku 1563

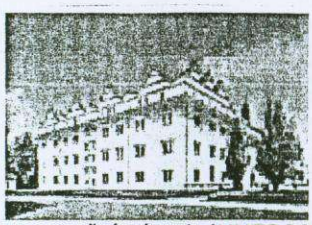

Renesanční zámek (UNESCO)

Od roku 1388 byl biskupem Jan IV. Železný, známí mj. jako odpůrcem Husův. Husitská vojska se v roce 1421 (přesto že Jan IV. už tehdy působil v Olomouci) obrátila i proti Litomyšli ěsto se vzdalo dobrovolně.

ydlel tam
řich Smeta-
a na
o počest se
nal festyval

Piaristická kolej s klášterem

Piaristický chrám

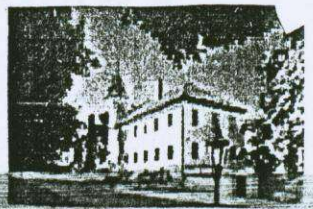

Bývalé piaristické gymnázium

METONOVA
TOMYŠL

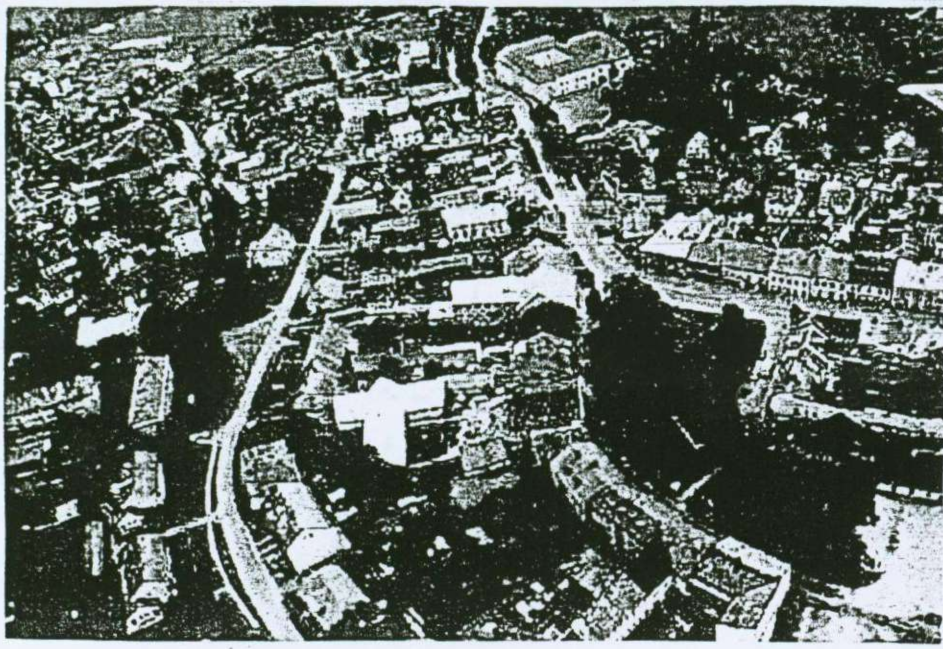

První věrohodná zmínka o Přibyslavi pochází z poloviny 13 století. Tehdy byla městu udělena

Přibyslav

českým králem Václavem 1. soudní pravomoc 1. stupně. Takto získalo zdejší osídlení městská práva.

V době husitských válek (1420-1434) i v letech následujících byla těžba stříbra utlumena a později na desítky úplně přerušena.

Dne 11. října 1424 zemřel poblíž Přibyslavi Jan Žižka z Trocnova. Jeho bojovníci dobyli Přibyslavský hrad a město. Od té doby až do bitvy u Lipan (30. května 1434) byla Přibyslav v držení husitů, kteří zde měli vojenskou základnu proti nepřátelům. Přibyslav byla několikrát těžce postižena nejen válkami, ale i častými požáry. V roce 1767 shořelo téměř celé město včetně věže, fary, školy, špitálu i střechy kostela.

Doplň y nebo i

b_tý chlapec, l_tostivý, vzl_kot, čep_ří se,
v_šená teplota, černá hl_na, rozb_tý obraz,
vojjaz_čný nápis, zm_zel v šeru, v_pínač
na zdi, v_smíčený b_t, neznámá b_tost,
p_tavě se dívat, malá kl_cka, nový pl_no-
měr, dos_ta se najedl, pob_zí do práce, dobré
živob_tí, zm_je zm_zela, v_m_sil chyby,
bad zas_čel

zab_vá se, posv_cení, v_dlička, rozpl_ne se,
nenas_ta, sm_čka, v_tečný, osm_čka, roz_
ný, prům_slový podnik, p_lník, brz_čko, sl_buje
řem_sl pl_žit se, sv_tipl_n, sm_čec, m_sa,
l_zko, sl_mák, sm_tko, přem_šlet

vl-čej, um-slně, L-tom-šl, v-p-s, b-do
zesm-sl, m-šlenka, upl-nulo, úb-tek,
ob-l, v-tězství, v-šina, zam-šlet,
b-ble, v-zva, rozv-řený prah, zv-kne
si, b-tva, ab-chom

v-r houká, dones m- papír,
v- trvalost, om-l, as-na, bl-zko,
s-lný liják, chv-le b-střece,
vl-ká ml-nice, sb-ráme, sl-dila,
odm-ká, bab-čka, Em-l, v-pil,
op-lený květ, l-pa, p-lina,
l-ška, brz-čko, v-šně, zm-je,
zm-zela, Přem-sl, v-savač,
p-lot, v-kráty, v-ce

Chceš být doma chválen jako Zbyněk? Zbyněk je
výborný žák. Už umí násobilku zpaměti. Také básničku
umí, jako když lyčem mrská. I k práci ho není
třeba pobízet. Otci pomáhá s úklidem bytu,
umí i přibýt hřebík a nabít poličku. V létě
rádi sbírají léčivé byliny. Zbývá mu i čas na
hraní fotbalu. V zimě se zabývá pěknou sbírkou
známek. Na neděli jezdí k babičce a dědečkovi do
bývalé hájovny u Bydžova.

) Lípa je náš národní strom. Jedna pamětná stojí
v Libomyšle. Pod lípou bývá chládek. její listy
e ve ~~[illegible]~~ slunci blýskají a líně pohupují. Moc
e lidem líbí. Sbírají se pravý lipový květ
a čaj.

1) musíme se mít každý den. Chci mít hezké známky
My se máme dobře. Půjč mi dobrodružnou knížku.

Myška umývá uhryzat kus sýra. Maminka umívá
nádobí každý den. Tatínek Přemysl je myslivec.
Chci pevné zdraví. Přemýšlel jsem co dělat. Moje milá
maminka se usmívala a neměla k mému počínání
žádné namýtky.

) pytláctví v lese, čertovo kopýtko, jemný pilník,
napínavý příběh, dobré pytí, jemné pyliny
pytel uhlí, pyšná žena, slabé zapípání, papírový
pytlík, odpykat x trest, velyký přepych

Mám rád špagety sypané sýrem. Sypky se šijí ze
pkoviny. Na osice sedí sýček. Můj synovec je sirotek. Pá
lně syčela. Sídlo šlechticů je na zámku Sychrov. V průdu
ykající mokré boty. Silný Vasil je už sytý.
vykácený strom, výborný výsledek, výří houkání,
skok do výšky, žvýkací guma, vydří kožešina, výchova
e ... vyčerpání, výměnný výjezd, vybíjavý Viktor,
louhý vývoj, výborné vysvědčení, hlasitě vyvolává,
vydařený výlet
) rodný jazyk, nízká zídka, malý vozík, brzy se bude
rál tenis

. Podle policie je zadr-
muž nezaměstnaný.
ožoval v opilosti. Proč,
tím nebyl schopen vy-
t," řekla včera mluvčí br-
é policie. *(čtk)*

nepřežil střet
kem na přejezdu

a - Třiačtyřicetiletý muž
el včera poté, co jej na že-
ním přejezdu ve Zlíně
osobní vlak. Chodec ve-
přejezd ve Zlíně-Loukách
mžiku, kdy signalizační
ení ohlašovalo přijíždějící
avu. Muž při střetu s vla-
utrpěl velmi těžká zraně-
erým při převozu do ne-
ice podlehl. *(zl)*

okus o vraždu
tahu padlo deset let

erec - Za brutální pokus
žďu dostal včera Jan Po-
deset let vězení. Krajský
v Liberci ho potrestal za
loni v červnu v panelá-
Jablonci nad Nisou v těž-
ilosti pobodal Miroslava
a. Své oběti Poláček zasa-
vět bodnořezných ran do
krku, břicha a zad. No-
emohl utéct, protože Po-
ho napadl ve výtahu při
do 11. patra. Poláček se
rozsudku okamžitě od-
(čtk)

tomové z rychlíku
li v policejní síti

zeň - Věci za více než 130
korun ukradli cestujícím
zinárodním rychlíku ze
gartu do Prahy tři muži,
zadržela plzeňská poli-
lakoví fantomové, kteří
ádeži napadli průvodčí-
vlakvedoucího, byli obvi-
z loupeže a skončili v po-
í cele. *(čtk)*

konalo 17. ledna, bylo odročeno kvůli doplnění znaleckých posudků.

Znalkyně v oboru psychologie, odborník přes motorová vozidla a znalec v oboru

Pirát bude pykat. **Petr Pešek, který způsobil masakr na přechodu pro chodce a ujel, má jít na osm let do vězení. Foto čtk**

set let.

zsudek však zatím nenabyl právní moci, protože obžalovaný i státní zástupce si ponechali lhůtu na rozmyšlenou.

bo lokomotive selhal brzdný systém.

„Se závěrem je však nutné počkat na technickou kontrolu lokomotivy," uvedl Neusar. *(sva)*

Zázračná voda proti ptačí chřipce? Lež jako věž!

GÁBINA PERINGEROVÁ

Brno – Vydělávat na strachu z ptačí chřipky se rozhodli někteří obchodníci. Řetězec Hypernova nabízí ve svých pobočkách v Brně a ve Vyškově minerální vodu s příchutí pomeranče, citrónu nebo grepu. Nápoj Fromin Aktimun má na etiketě nápis, že je prevencí proti ptačí chřipce.

„Je to nesmysl. Jedinou účinnou prevencí proti ptačí chřipce je očkování proti konkrétnímu viru. V případě ptačí chřipky ovšem není tato látka k dispozici," řekla epidemioložka brněnské hygienické stanice Renata Vaverková. Připustila jen, že látky, které nápoj schválený ministerstvem zdravotnictví obsahuje, podporují všeobecnou odolnost.

O údajně léčivých účincích balené vody nic nevědí ani pracovníci Hypernovy. *„Nevíme přesně, co to je. Má to posilovat i sexuální aktivitu, takže je to zřejmě hotová živá voda,"* uvedla například pokladní vyškovské Hypernovy.

Hlavní hygienik Michael Vít je přesvědčen, že výrobce vody vsadil na klamavou reklamu, aby zvýšil odbyt. *„Firmě jsme nakázali okamžitě odstranit etiketu právě kvůli nápisu, že voda působí jako prevence proti ptačí chřipce,"* zdůraznil hygienik. Etiketa se nelíbí ani Státní zemědělské a potravinářské inspekci. *„Expedici balené vody se zmíněnou etiketou jsme výrobci zakázali v lednu,"* uvedla mluvčí inspekce Daniela Kolejková.

Firma Aquamat, jež vodu vyrábí, má podle manažera Ivana Novotného v rukou dokumenty odborníků, kteří tvrzení na etiketě podporují. *„Nápoj je prevencí proti jakékoliv nákaze virového typu, tedy i ptačí chřipce,"* míní Novotný. Připustil však, že na nových etiketách se nápis o ptačí chřipce již neobjeví. *„Jde asi o doprodej z obchodních skladů,"* vysvětlil Novotný.

Mluvčí obchodního řetězce Ahold Kateřina Černá však upozornila, že dodavatel na nařízení změnit etiketu na výrobku neupozornil. *„Případu se začneme hned věnovat. Pokud je etiketa na výrobku zakázána, výrobek stahujeme z prodeje,"* dodala Černá.

Děti si zvykají na techniku a píšou čím dál hůř

KATEŘINA VOLNÁ

Praha – Opsat za trest stokrát větu? To už se dnes na školách nenosí. Dokonce se čím dál víc prosazují i domácí úkoly psané na počítači a nikoliv v ruce. Pro třináctiletého Tomáše z Prahy je to běžná věc. *„Je to mnohem pohodlnější. Člověk nemusí tolik přemýšlet nad tím, jak co napsat, protože počítač mě na chyby sám upozorní,"* pochvaluje si Tomáš. Patří mezi školáky, kterým technika ulehčuje život.

Experti ale varují: pravopis dětí se poslední dobou výrazně zhoršuje a nejspíš za to mohou právě počítače, a také mobily, na kterých školáci vyťukají leckdy i stovky esemesek týdně. Jak se píše správně, to pro ně přestává být důležité. Zatím to snad ještě není na to, aby se muselo chystat zjednodušení pravidel pravopisu – ale k posunu k horšímu v psaní evidentně dochází.

„Problém je v tom, že se děti naučí zpaměti pravidla a poučky, které umějí zopakovat, ale nedokážou je aplikovat," domnívá se učitelka Lenka Dvorská, která zkoumala pravopis dětí ve své diplomové práci. Zjistila, že děti nejčastěji chybují v psaní velkých písmen, předpon s a z, a pletou si rovněž „i" a „ypsilon". Často neumějí dělat správně čárky ve větě. Školáci si podle ní leckdy myslí, že pravopis není třeba ovládat dokonale, když čeština není světový jazyk. *„Jiní zase uvedli, že pro některé profese není znalost pravopisu důležitá. To tvrdili hlavně žáci průměrní a podprůměrní,"* řekla

Děti škrábou. **Mnohým školákům se do psaného písma často vkrádají tiskací písmena. Foto Petr Bělka**

Dvorská. Na vině je i to, že děti dnes čtou výrazně méně než předchozí generace. *„Pokud mají v rodině vzor někoho, kdo čte, a také čtou, tak mají ve psaní méně problémů,"* míní pražský učitel Martin Valášek.
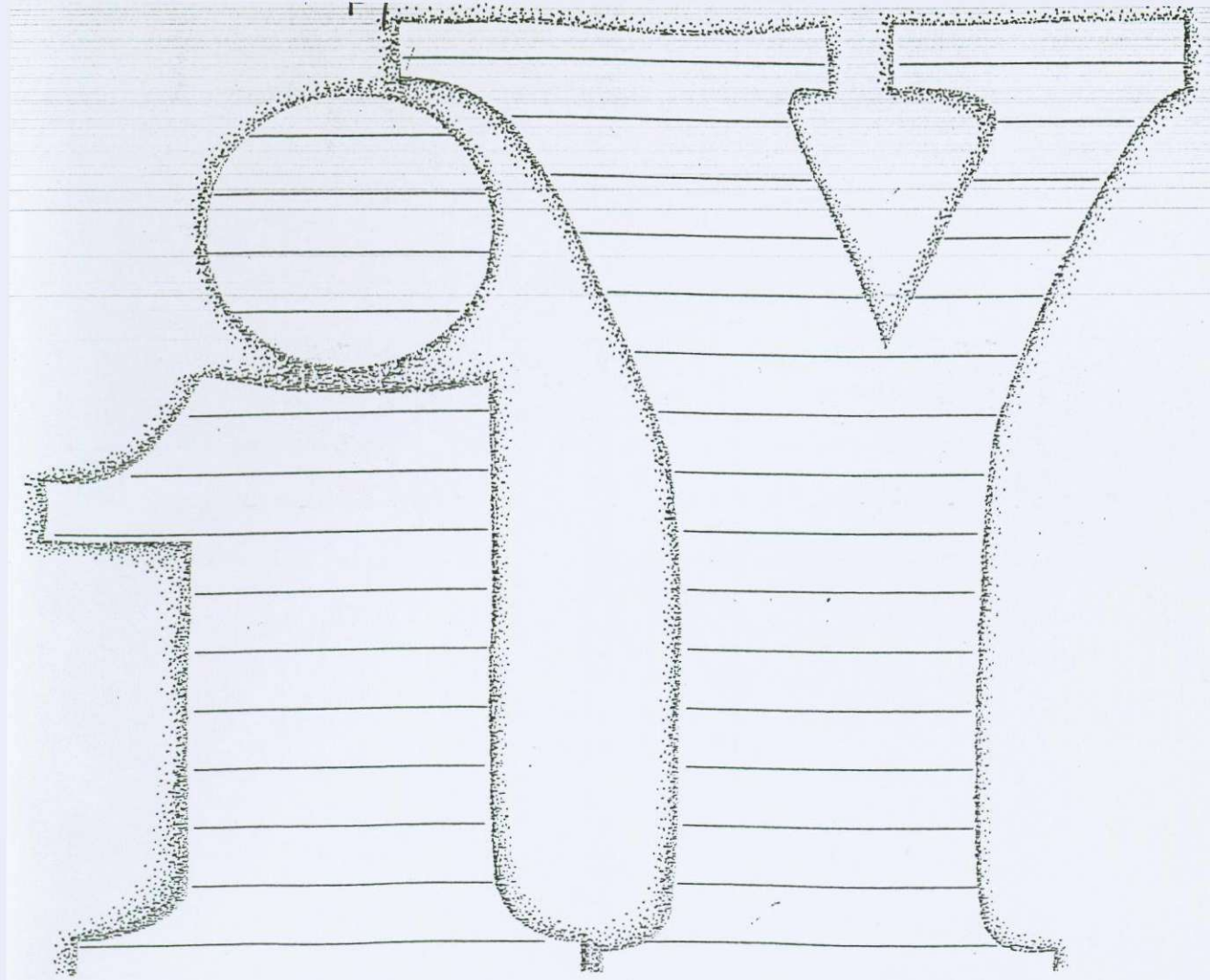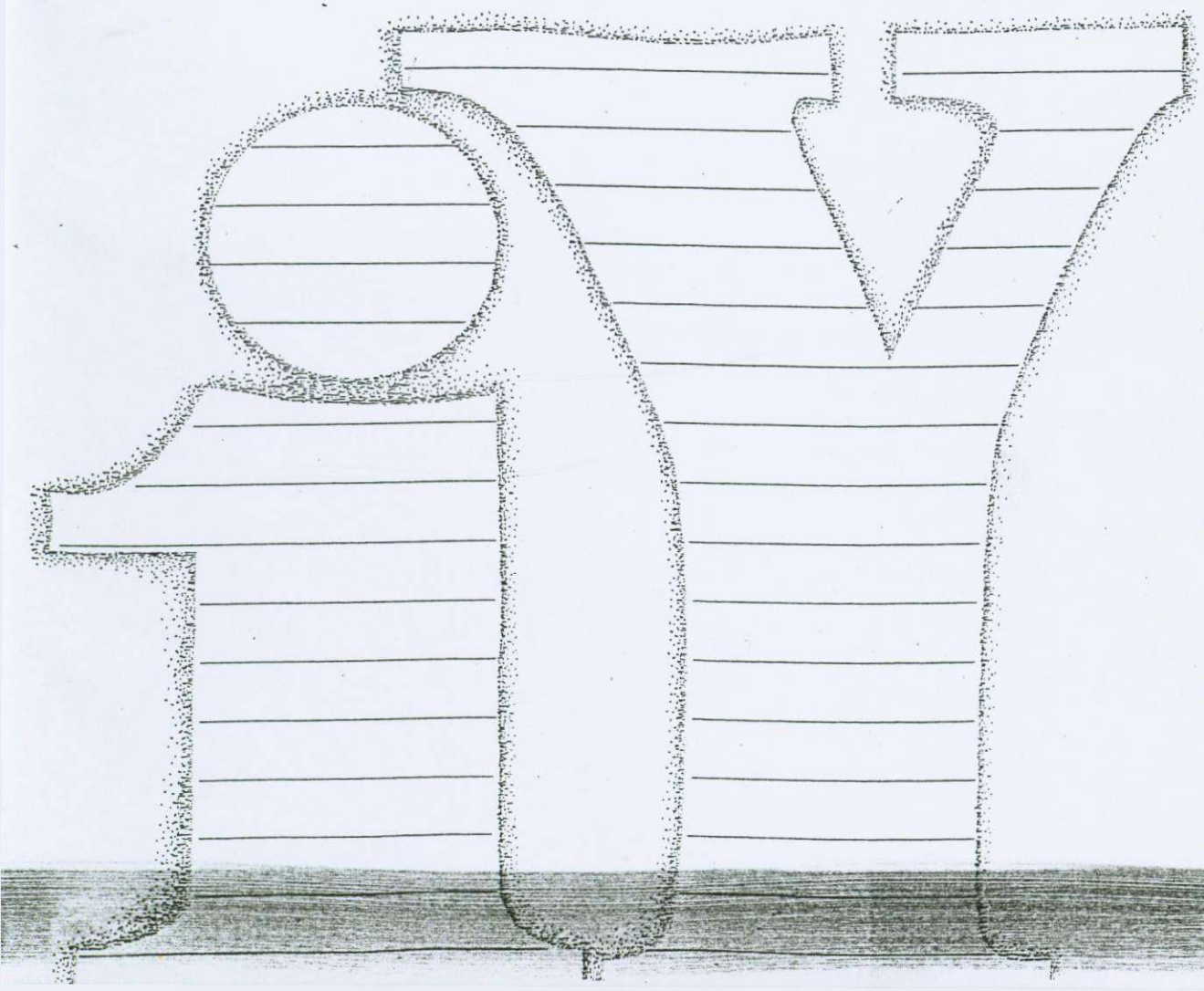
Katastrofa je ale to, jak písmo dnešních školáků vypadá. *„Moje děti vyloženě škrábou. Často se jim do psaného písma vkrádá tiskací,"* popisuje pražský pedagog Jan Hon. *„Vytrácí se prostě technika psaní a někdy je to, co mi odevzdají, skoro nečitelné,"* dodává Hon. Takže budoucnost patří počítačům a na psaní rukou můžeme zapomenout? Podle některých pedagogů to není vyloučeno: děti se nakonec uplatní spíš podle toho, zda umějí zacházet s počítačem, než podle toho, jak krasopisně popíšou papír vlastní rukou.